

ZUID-AFRIKA

MAANDBLAD van de Zuid-Afrikaansche Stichting Moederland te Amsterdam, voor de culturele en economische betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika

Redacteur:
Prof. Dr. Jhr. P. J. van Winter
Groningen

Uitgave van Drukkerij en Uitgeverij J. H. de Bussy, Amsterdam (Takken te Kaapstad en Pretoria)
Abonnementprijs f 6.— per jaar voor Nederland, 12 sh. voor Zuid-Afrika, franco per post

ADRES DER REDACTIE EN ADMINISTRATIE: KEIZERSGRACHT 141 - AMSTERDAM-C.

Overzicht

Koude binnen de Keerkring. • Zuid-West-Afrika • de U.N.O en de Duitsers,
Gen. Smuts bezoekt de Congo • Geen Vergelijk met India • De Verkiezingsstrijd

Zuidpoollucht in Afrika.

In de tijd, dat wij ons in de tropen waanden en bezoekers uit Zuid-Afrika verklaarden het nog nooit zo warm gehad te hebben als op hun rondreis in Europa lazen wij verfrissende berichten in Zuidafrikaanse bladen over „Cold air from antarctic causes Union to freeze”, „sneeu en reënstorms trek oor die Unie en skape vrek van koue.” De periode van strenge koude duurde ongeveer een week.

In de streek van de winterregens Z.W. Kaapland, viel veel regen. De bergen rondom Worcester waren met sneeuw bedekt. Het Hogevel, in de winter wel koud, maar gewoonlijk droog, werd geteisterd door storm en regen. Uit Johannesburg kwamen berichten over sneeuwval van 20 minuten en een sneeuwkleed dat parken, tuinen en daken bedekte. Op straat heeft de sneeuw weinig kans want overdag „skyn die son pragtig en die sneeu sal allig gou smelt”. Ook uit andere centra, Graaff Reinet, Kimberley, Bloemfontein kwamen soortgelijke berichten en zelfs Durban had een koude record al kwam de thermometer daar niet lager dan 51° F. Tot in Rhodesië deed de koudegolf zich gelden.

Evenals een half jaar geleden bij ons in Europa had de koude onaangename gevolgen in de vorm van steenkoolgebrek in de grote steden. Aan de mijnen was voldoende voorraad maar de spoorwegen konden het vervoer niet aan. Vele handelaren zaten zonder voorraad, elektrische centrales zagen hun steenkoolhopen bedenkelijk slinken. De kranten bliezen alarm, zodat van alle kanten nieuwe berichten kwamen, ditmaal over dreigende stopzetting van centrales en andere sombere bespiegelingen. De volgende week spraken de kranten alweer van de naderende lente. In Zuid-Afrika leeft men snel. Het leed, vooral dat waarvoor men vreesde en niet kwam was gauw vergeten. „Die sneeu smelt allig gou.”

De Unie en Zuid-West-Afrika.

Er zijn dan ook wel andere zaken, die de aandacht vragen. Zoals men weet, kon de algemene vergadering van de Verenigde Volken door haar besluit van 14 Dec. 1946 haar goedkeuring niet hechten aan het voorstel van de Unie-regering om Zuid-West-Afrika bij de Unie in te lijven als vijfde provincie.

Gedurende de laatste zitting nam het Unie-parlement evenwel een resolutie aan waar-

in de U.N.O. zeggenschap over Zuid-West werd ontzegd; waarbij in aanmerking werd genomen, dat de overweldigende meerderheid van de blanke, zowel als de niet-blanke bevolking zich uitgesproken heeft ten gunste van inlijving en waarbij de Volksraad als zijn mening uitspreekt, dat het gebied „als een integraal deel van de Unie” vertegenwoordigd zal worden in het Unie-parlement en de regering gevraagd wordt een daartoe strekkende wet in te dienen, intussen voort te gaan met rapporten over Zuid-West samen te stellen en deze voor te leggen aan de U.N.O. (Zoals voorheen aan de Volkenbond.)

Met deze resolutie op zak is gen. Smuts begin Juli in Zuid-West geweest. Hij heeft de Duitsers duidelijk gemaakt dat zij alle gedachten aan „Heim ins Reich” moeten laten varen. Hij wil het hen vergeven dat zij zich 10 jaar geleden aan Hitler's kant hebben geschaard, maar ze moeten dan ook nu inzien dat ze in hun verwachtingen bedrogen zijn en zij behoren zich er op toe te leggen zich te vereenzelvigen met de andere blanken in Zuid-West. Wij zijn niet van plan de blanken van Duitse afkomst langer als een afzonderlijk element te beschouwen. Gij moet nu kiezen: wilt ge een met ons worden dan zullen wij alle haatgevoelens en wraakgedachten laten varen en U de vriendhand reiken”, aldus de generaal.

In de Wetgevende Vergadering waar gen. Smuts sprak liet hij geen verdere twijfel bestaan aan de politieke toekomst van Zuid-West. Het land zal blijven bestuurd worden als een integraal deel van de Unie, zoals in het Volkenbondsmandaat omschreven. De generaal ontkende nadrukkelijk, dat de Trusteeship Council van de U.N.O. de erfnaam zou zijn van de gewezen Volkenbond. De U.N.O. aldus gen. Smuts — en hij kan het weten want hij heeft een belangrijk aandeel in de tot standkoming ervan gehad — is een geheel nieuwe organisatie zonder enige aanspraak op (erfelijke) rechten noch erfelijk belast met verplichtingen van de verdwenen Volkenbond.

Daarom is, verduidelijkte gen. Smuts zijn toehoorders thans de tijd gekomen om Zuid-West te doen vertegenwoordigen in het Unie-parlement. Het gebied is een „integraal deel van de Unie”. Het behoort toegelaten te worden tot 's lands vergaderzaal.

In die geest heeft de Zuidafrikaanse regering de secretaris-generaal van de U.N.O., geantwoord toen haar verzocht werd mede te delen, welke stappen Zuid-Afrika genomen

had in verband met de resolutie van 14 December 1946.

Zuid-West zal dus niet ingelijfd worden maar het zal wel vertegenwoordigers naar het Unie-parlement zenden. De generaal kwam dan ook overleggen met de beide politieke partijen hoe dit het beste kan geschieden en wat de positie van de Wetgevende Vergadering van Zuid-West zal zijn. Reeds tijdens zijn bezoek kon gen. Smuts verklaren, dat zij grotere bevoegdheden zal hebben dan de provinciale raden, gezien de afwijkende omstandigheden waaronder Zuid-West verkeert.

Om de nauwe band tussen de Unie en Zuid-West a.h.w. nog eens duidelijk te demonstren hebben de gouverneur-generaal en mev. G. Brand van Zijl van 14—30 Augustus een uitgebreide reis door Zuid-West gemaakt met vele officiële recepties, tuinpartijen, bezoeken aan races, scholen, onthulling van monumenten. Vrijwel alle Zuid-West-bewoners hebben hun staatshoofd kunnen zien, velen hebben hem ontmoet.

Gen. Smuts gaf te kennen dat de gehele economie van Zuid-West gekoppeld moet worden aan die van de Unie. De Unie met haar geweldige industriële ontwikkeling is in staat om Zuid-West als belangrijke leverancier van grondstoffen een waardevolle markt te bieden. Sommige feiten zijn echter nog niet in overeenstemming met deze wensen. Om met de laatste te beginnen: Zuid-West weigerde kortgeleden voort te gaan met slachtvee aan de Unie te leveren tegen de huidige vastgestelde prijzen. Vlees is n.l. nog altijd „controlled” en Zuid-West is de belangrijkste leverancier.

De Duitsers.

Deze quaestie is inmiddels opgelost. Veel moeilijker is die van de assimilatie van de Duitsers. Met wie moeten zij assimileren? In Zuid-West zijn Afrikaans- en Engelssprekenden, er loopt een politieke scheidslijn als in de Unie. In alle centra drukt Duits nog zijn stempel op het openbare leven. In Windhoek ziet men Duitse straatnamen, Duitse bars en hotels met Duitse „Schnapps” en „Sauerkraut”, Duitse boekwinkels. Het enige dagblad in Windhoek is Duits en „Das mitbringen von Hunden” is zowel „verboden” als „No dogs allowed” en „Geen honde toegelaten nie”, in de parken.

De Duitser heeft zijn eigen „Kultur” en ziet neer op het Afrikaans als een kindertaaltje; hij merkt echter dat niettemin de, vrijwel geheel uit Afrikaanssprekenden bestaande, Nasionale Partij alle moeite doet hem voor deze partij te winnen en voelt zich gevleid dat ook de Verenigde Partij probeert hem te overtuigen, dat hij het beste doet met haar samen te gaan. Ondanks deze avances tot de Duitsers is er veelbaar wantrouwen tegen de Duitse aard en levensgewoonten. Zelfs de anti-Hitler Duitsers bepaalden hun houding niet uit de overweging dat Hitler's optreden nadelig kon zijn voor het mandaat-

gebied of de Unie maar uit overtuiging dat het Duitsland zou schaden.

Wat dan? Alleen voor de harde feiten zal een Duitser, als ieder, ander moeten buigen. De enige kans op assimilatie is dan ook deze, dat er voorlopig geen nieuwe Duitse immigranten kunnen komen. Zal dat gebeuren? Want de Duitse immigratie van 1920-'39 meer dan iets anders heeft het naziisme in Zuid-West doen leven, en overal in de Unie de kiemen gezaaid voor de Duitser-verering, die tijdens de oorlog zulke excessen zelfs onder goede Afrikaners heeft veroorzaakt.

Komen er geen nieuwe Duitsers bij dan is het land zelf sterk genoeg om de kinderen, die er geboren zijn, ook die uit Duitse ouders, te binden en aldus tot goede Zuidafrikaners te maken.

De 4000 Duitsers die in 1942 werden vervallen verklaard van het Unieburgerschap, zullen niet opnieuw, als in 1920, en masse genaturaliseerd worden. Elkeen van hen zal op de voorgeschreven wijze aanzooke om naturalisatie moeten doen. Van dubbele nationaliteit, welke de Unie trouwens nooit heeft erkend, zal geen sprake meer zijn.

Dr. Malan bezocht Windhoek

Ook dr. Malan is in Windhoek geweest, namens de Nasionale Party. Zijn mening over de verhouding van Zuid-West tot de Unie blijkt niet veel te verschillen van die van gen. Smuts. Ook hij wil een samengaan van Zuid-West met de Unie, ook hij wil alle blanken in Zuid-West als één gemeenschap zien en maande tot geduld en verdraagzaamheid en ook hij plaatst zich op het standpunt dat de Volkenbond overleden is zonder de U.N.O. als zijn erfgenaam aan te wijzen. Waar hij het niet mee eens is, is dat de Unie aan de U.N.O. gevraagd heeft om Zuid-West in te mogen lijven. Het indienen van dit verzoek rekent hij de regering aan als een zware fout.

Malan verdedigde zich ook op de beschuldiging dat zijn partij Zuid-West tijdens de oorlog in de steek had willen laten en het Duitsland ten prooi had willen overlaten.

„Dit is nie die geval nie. Die Nasionale Party het gesê dat as die Unie aangeval word, die land verdedig moet word, en Suidwes was daarby inbegrepen”.

„In die oorlog is egter aan spr. gevra wat hy gaan doen as Duitse leërs op die grense van Suidwes te staan sou kom. Sy antwoord was dat die Duitsers so ver sou kon vorder alleen as al die ander lande gekapituleer het. Dan sou dit dwaasheid geweest het om weerstand te bied en sou Suid-Afrika alleen kon probeer het om die beste voorwaardes van Duitsland te verkry. Daarop is die wanvoorstelling van die Nasionale beleid gegrond.”

Er is een spreekwoord „Qui s'excuse s'accuse”, dat de regeringskranten in dit geval op dr. Malan toepassen. Zij spreken van „dr. Malan se eierdars” en „flagrante politieke opportunisme”.

De Unie en de Belgische Congo

Gen. Smuts, de onvermoerbare, ondanks zijn 77 jaren, heeft ook een kort bezoek gebracht aan de Belgische Congo, waar hij ontvangen werd door de Prins-Regent Karel, door de gouverneur-generaal en de Belgische minister van Koloniën. In het gezelschap van de eerste minister bevond zich de nieuwe Belgische gezant te Pretoria, de heer Felix Jansen, waarbij zich aangesloten hadden de Zuidafrikaanse consul generaal te Elizabethstad en de Zuidafrikaanse gezant. Zij allen waren de gasten van het Belgische gouvernement.

Er zijn hartelijke woorden gewisseld en de gast kreeg het Grootkruis van de Orde van de Ster van Afrika. In zijn toespraak legde generaal Smuts de nadruk op „ons vennootschap in die groot taak van die ontwikkeling van Afrika” en op „die innige en vriend-

skappelijke gees van kameraadskap” in oorlog en vrede.

Gen. Smuts wees op de snelle ontwikkeling en de wonderbaarlijke vooruitgang van de Congo sedert Stanley's eerste bezoek. Hij ried de Zuid-Afrikaners aan de vriendschapsbanden aan te houden en te versterken. De voorspoed van de Congo is ook Zuid-Afrika's voorspoed, aldus de bezoeker, die beurtelings Engels en Afrikaans sprak. Ook de Belgische gezant sprak na zijn terugkeer in Pretoria over de goede verstandhouding tussen de ambtenaren in de Congo en Zuid-Afrika.

Wij behoeven er slechts aan te herinneren hoe tijdens de oorlog de Unie het aangewezen verlofscentrum voor de Belgen in de Congo was en dat b.v. in „Band” een in het Nederlands geschreven maandblad dat in Leopoldstad verschijnt regelmatig advertenties van Zuidafrikaanse firma's voorkomen. De gemeenschappelijke taal, zij het in tweeërlei vorm is een niet te verwaarlozen band. Van de Kaap tot ver over de Congorivier kan men met Nederlands terecht.

Zuid-Afrika, de U. N. O. en India.

Pandit Nehroe, de eerste minister van India, heeft aan gen. Smuts voorgesteld om de betrekkingen tussen de Unie en India te herstellen.

Gen. Smuts heeft daarop, kort gezegd, geantwoord, dat Zuid-Afrika de resolutie en hetgeen daaruit voortvloeit van de algemene vergadering van de Verenigde Volken niet kan aanvaarden als basis van de besprekingen over de hervatting van de betrekkingen.

In krasse bewoordingen wordt aan India duidelijk gemaakt, dat de Unie geen overeenkomsten heeft gebroken en geen beginselen van het Handvest der Verenigde Volken heeft geschonden.

De Unie blijft zich verzetten tegen inmening in haar interne aangelegenheden en blijft zich het recht voorbehouden het Indische vraagstuk in de Unie te behandelen op de wijze als haar dat goeddukt. Gen. Smuts wijst in zijn brief aan Nehroe er op, dat de wet op het grondbezit van Indiërs in de Unie in wezen niet verschilt b.v. van die op grondtransacties in Palestina tussen Joden en Arabieren. Hij ziet niet in waarom juist de Unie uitgezocht moest worden om aangeklaagd en veroordeeld te worden. De Unie-regering acht de gronden waarop de uitspraak van de U.N.O. berust verkeerd en de beschuldigingen vaag. De weigering van de Indische regering om haar Hoge Commissaris, die in Mei 1946 was teruggeroepen, weer naar Zuid-Afrika te zenden en het toepassen van eenzijdige handelssancties tegen de Unie, zonder machtiging van de U.N.O., dragen zulk een onvriendelijk karakter, dat onder deze omstandigheden de Unie-regering weinig heil ziet in overleg met India. Alleen wanneer de Indische regering haar houding wijzigt, aldus gen. Smuts, kan de weg geopend worden tot het voeren van besprekingen die meer succes beloven.

Nehroe heeft daarop geantwoord, dat naar zijn mening het langdurige debat in de algemene vergadering van de U.N.O. de bedoeling van de resolutie voldoende duidelijk gemaakt heeft.

„Indien U”, aldus Nehroe aan gen. Smuts, „de resolutie als onzeker en duister beschouwt en de aanvaarding ziet als het gevolg van besprekingen in een geladen atmosfeer, zie ik niet in, hoe de terugkeer van de Hoge Commissaris van India kan helpen om de geschilpunten op te helderen”.

India gaat nu opnieuw bij de U.N.O. klagen, volgens de laatste berichten, Pakistan zal zich daarbij zeker aansluiten. Volgens Dinath, de president van de Transvaal Muslim League zal Pakistan „fight the Union government until the last vestige of white supremacy and inequality was forever removed from the earth.”

Zullen de blanken daarna moeten beginnen

„to fight Indian supremacy and inequality” b.v. in Oost-Afrikaof in India zelf?

De Binnenlandse Politieke Toestand.

Nu het parlement op reces is, is de verkiezingsstrijd ontbrand. Reeds begint men zich meer en meer af te vragen welke partij na de verkiezing aan het bewind zal komen.

Dit betekent niet, dat men reeds nu moet aannemen, dat de Verenigde Partij, waarvan Veldmarschalk Smuts de leider is, uit het politieke zadel zal worden gelicht, maar wel moet men verwachten dat, als de Verenigde Partij aan het bewind blijft, dit met een aanzienlijke kleiner meerderheid zal zijn dan thans, zelfs als de partij de steun ontvangt van de Arbeiders en/of de Dominion Partij.

De Zuid-Afrikaanse Arbeiderspartij, zowel als de Dominion Partij hebben slechts geringe vertegenwoordiging in het huidige parlement, maar hun gezamenlijke steun is toch wel van belang.

Als voornaamste tegenstander krijgt de Verenigde Partij de gecombineerde macht van de Herenigde Partij (beter bekend als de Nasionale Partij) en de Afrikaner Partij. Eerstgenoemde staat onder leiding van dr. D. F. Malan en laatstgenoemde van adv. N. C. Havenga.

Nu wil het, dat de financiële politiek van de Unie van Zuid-Afrika, na de oorlog, bij het merendeel van de bevolking onpopulair is geworden, ondanks het feit dat minister Hofmeyr er in is geslaagd de begroting te doen kloppen en in twee jaren voor een bedrag van ongeveer f 240.000.000 aan de belastingbetaler heeft geschonken door verlaging van inkomsten- en andere belastingen enz.

Zonder te willen voorgeven dat de Verenigde Partij als geheel onpopulair begint te worden, kan het niet worden ontkend, dat de ontevredenheid over het algemeen beleid der regering toenemende is en dit staat vooral in verband met de nog steeds stijgende kosten van levensonderhoud.

Het is nog te vroeg om reeds nu een voorspelling te maken van wat er gaat gebeuren. Maar het staat vast, dat de Verenigde Partij al haar krachten zal moeten inspannen om een meerderheid, hoe gering dan ook, te behouden, aldus het Nederlands Persagentschap te Pretoria. Half September zal de Verenigde Partij, zowel als de Her. Nasionale Party een groot congres houden. Daarmee is dan de verkiezingscampagne geopend. Intussen heeft gen. Smuts reeds een bezoek gebracht aan Natal, de vesting van de Dominionieten, die hun politiek voornamelijk baseren op de banden met het Empire en zich tegenstanders hebben betoond van gen. Smuts' Indiëpolitiek. De generaal heeft hier de Verenigde Party aangeprezen als de partij die het meeste kan doen om de bestaande tegenstellingen te overbruggen en — soms bloedige — botsingen als in India te voorkomen.

Nu de Labourpartij achteruitgaat en de Dominionieten de kansen op verwezenlijking van hun ideaal, herstel van de koloniale band met Engeland zien vervliegen, maakt de Verenigde Partij hier en in de Oostkaap een goede kans op succes bij de a.s. verkiezingen.

Niet hier, en evenmin in de zuiver Afrikaanse Vrijstaat gaat echter de beslissing vallen, maar als van ouds in de Kaap en aan de Witwatersrand, waar het zal gaan spannen. Toch is het aspect in beide provincies niet gelijk. Men ziet dat o.a. aan de houding van de Herenigde Nasionale Party, die in Transvaal vooral de nadruk legt op haar republikeins karakter en in het Zuiden bij monde van het parlamentslid Sauer, de z.g.n. „Republikeinse Grondwet” van 1942 als een ontwerp, dat nooit door de partij is aanvaard disqualificeert. Zo verklaarde adv. Strijdom in Bloemfontein, dat de Nasionale Party de republiek niet loslaat doch wijsheid en verstand gebruikt en allereerst de *naturellenpolitiek* van de huidige regering aan zal pakken. Als het aan de H.N.P. ligt zal de republiek

UNIEDAG 1947.

31 Mei gaf aan *Die Burger* een overpeinzing in over groei en consolidering van de Unie en over de betekenis die zij heeft voor haar ingezetenen. Er wordt gewezen op de materiële noodzaak, die in 1910 tot samenwerking en aaneensluiting dreef, zonder dat de gemoederen dat ten volle beaamden. Het was de tarieven- en spoorwepolitiek die naast de behoefte om één lijn te trekken t. a. v. het naturellenbeleid tot Unie leidde. Aan de toen gekoesterde verwachtingen is op die punten wel voldaan, al hebben de armere gebieden niet zoveel van de rijkere geprofiteerd als zij hadden gehoopt, aldus de schrijver. In geestelijk opzicht ziet de bespiegelaar geen winst en daarbij denkt hij vooral aan de imperiale factor die eer sterker wordt dan zwakker. Aan het feit dat velen, ook onder de Engels-sprekenden, geen ander land als het hunne erkennen dan juist de Unie van Zuid-Afrika, schenkt hij geen aandacht en hij zegt het enige verslaggevers na die met 's Koningsbezoek waren overgekomen: „dat daar eenvoudig nie so iets as 'n gemeenskaplike Suid-Afrikaanse nasionale gevoel bestaan nie”. „Die enigste nasionale gevoel, (verzucht hij dan), wat in Suid-Afrika bestaan, is dié wat van owerheidsweë onderdruk word”. „Sal ons tot driehonderd jaar ná Van Riebeeck se landing moet wag voor en aler Suid-Afrika 'n Van Riebeeck-dag instel? Dit altans sal meer volksgesdrif wek, en wel by albei volksdele, as enige dag wat geen gedagte aan baanbrekers ter see of te land oproep nie.” Wanneer ook *Die Burger* zelf aldus moet toegeven dat er een gemeenschappelijke grond is waarop allen kunnen bouwen, is het blad in dezen dan met zijn artikel over Unie-dag niet moedwillig somber geweest?

Nieuwe Afbakening van de Kiesdistricten

Als gevolg van de nieuwe afbakening van de kiesdistricten krijgt Transvaal 2 zetels meer, de Kaap en de Oranje Vrijstaat ieder één minder. De Witwatersrand krijgt zelfs 3 zetels meer, zodat het Transvaalse platteland er een zal moeten missen. De verdeling wordt nu als volgt: Transvaal 66, Kaapland 55, Natal 16 en Oranje Vrijstaat 13 zetels in de Volksraad.

Volgens de census-cijfers van 1946 zijn er 1.355.330 blanke, volwassen, dus stemgerechtigde Unie-burgers, verdeeld over de provincies als volgt:

Transvaal	595.618
Kaapland	502.068
O. V. S.	115.277
Natal	142.367

Het aantal werkelijk geregistreerde kiezers verschilt van deze cijfers omdat er altijd stemgerechtigden zijn die verzuimen

geen strijdpunt worden. Die kwestie komt later aan de orde.

Er worden intussen vele berekeningen gemaakt over de uitslag der verkiezingen. De quintessence daarvan is dat de huidige regeringspartij op zeker een 70 zetels zal kunnen rekenen en dat de H.N.P. het niet veel verder dan 66 zal kunnen brengen. Er zijn 24 zetels waar de uitslag van de vorige verkiezingen slechts geringe meerderheden voor de V.P. opleverden, sommigen niet meer dan enkele tientallen stemmen. Ook de nieuwe demarcatie biedt weinig voordeel voor een van beide partijen.

AD INTERIM.

te registreren en omdat er in de Kaap ook stemgerechtigde niet-blanken zijn (35.604 kleurlingen lieten zich daar registreren).

Het quorum voor de Unie bedraagt 9508. Daarvan wordt afgeleid het quorum voor elke provincie met een speling van 15% naar boven of naar beneden. De plattelandse districten mogen minder, de stedelijke meer kiezers hebben.

In 1943 werden slechts uitgebracht 866.980 geldige stemmen. Daarvan kreeg de Verenigde Partij 427.555, de andere partijen tezamen 439.425. De zetel-verdeling was toen als volgt: Verenigde Partij 89, Labour 9, Dominion Party 7, Onafhankelijken 2 en Herenigde Nasionale Party (de officiële oppositie) 43. Als gevolg van het districtenstelsel kreeg de V. P. dus de helft plus 14 zetels, hoewel zij nog niet de helft van het totaal aantal uitgebrachte stemmen op zich verenigde.

In 1948 wordt volgens hetzelfde stelsel gestemd. Verrassingen zijn dus niet uitgesloten.

Afrikaans in Zuid-Rhodesië.

Nadat prof. J. J. Smith van Stellenbosch voldoende hersteld was van de ernstige ziekte, die hem in 1943-'45 heeft getroffen, heeft hij op uitnodiging van de regering van Zuid-Rhodesië een inspectiereis gemaakt langs de 7 middelbare scholen, waar daar Afrikaans wordt onderwezen. Het is een om vele redenen merkwaardig voorval. In de eerste plaats, omdat dit het eerste werk van enige omvang is dat prof. Smith na zijn herstel heeft durven ondernemen — een werk, dat hem goed bekomen schijnt te zijn. En verder omdat het wijst op toenemende belangstelling voor Afrikaans bij Zuid-Afrika's Noorderbuur.

Zuid-Rhodesië is een officieel ééntalig land, maar er worden op de scholen natuurlijk ook vreemde talen onderwezen. Daaronder in belangrijke mate Afrikaans. Vroeger is dat wel anders geweest. Er heeft een afkeer van Afrikaans bestaan en vrees voor tweetaligheid als men het als onderwijsvak toeliet. Maar het aantal Afrikaners neemt er toe en de economische relaties met de Unie zullen, als het douane-verdrag, waarover wij onlangs schreven, zijn beslag krijgt, weer levendiger worden. De behoefte om Afrikaans te leren neemt dus toe onder de Engels sprekkenden en zo tellen Boelawayo en Salisbury al twee middelbare scholen met cursussen in Afrikaans. De banden tussen beide landen kunnen dus ook cultureel hechter worden, vooral wanneer men ook nog let op de particuliere scholen met Afrikaans als voertaal, die er worden aangetroffen.

De Haagsche Post en Zuid-Afrika.

In de *Haagsche Post* verschijnen van week tot week beschouwingen over Zuid-Afrika afkomstig van een correspondent, die waarschijnlijk te Stellenbosch woont.

Wij stellen voorop dat over het algemeen deze artikelen een overzicht geven van wat er in Zuid-Afrika leeft en er voorvalt. Als zodanig zijn ze geslaagd te noemen. Wanneer het die correspondent daarnaast ook te doen is om de goede betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika te behartigen dan is hij in de laatste tijd, zwak uitgedrukt, wat ongelukkig geweest.

Zo wist hij in het nummer van 26 April j.l. te vertellen dat „die Hollandse Prins Koning Willem I Kaapland somer vir 5 miljoen pond aan Engeland verkansel het”.

Het kon niet anders of deze klinkklare onzin moest onmiddellijk tegenspraak wekken. De redactie nam dan ook een ingezonden

stuk van R. H. K. in Den Haag op, waarin er op werd gewezen dat van verkoop geen sprake was. Ongetwijfeld heeft de redacteur meer brieven van afkeuring ontvangen. Het 14-daagse Nederlandse tijdschrift „Nederland” dat in Durban wordt uitgegeven, pakt in het nummer van 15 Juni de bewering nog eens aan, geeft zeer in het kort de feiten en laat blijken dat er, zoals ook onze lezers weten, voor Willem I geen keus was. De Kaap is eenvoudig zonder schadeloosstelling door Engeland behouden.

Wij vermelden in dit verband nog dat zij, die meer over deze zaak willen weten, aan het bureau van de Nederlands Zuid-Afrikaanse Vereniging op aanvraag kosteloos een exemplaar van de brochure van dr. Hendrik Muller kunnen ontvangen (in het Engels en in het Afrikaans) getiteld: „Het die Hollanders die Kaap verkoop? (Has the Cape Colony been sold?)”

In een ander artikel meldt de correspondent o.a. en hier komen zijn eigen politieke gevoelens om de hoek, dat Zuid-Afrika's belangen door de huidige regering „ver-smous” worden voor stemmen. In de uitgave van 21 Juni verschijnt ook daartegen een protest. De heer R. F. te Johannesburg spreekt die bewering tegen en schrijft verder: „Ook breekt hij (de correspondent van de Haagsche Post — Red. Z.A.) een lans voor de „arme Duitsers”, die naar hun Heimat worden teruggestuurd. Ik geef toe, dat de Afrikaners een grief tegen Engeland zouden kunnen hebben, maar dat praat de pro-Duitse houding der Nationale Partij niet goed, die alles, wat de Duitsers misdreven, goed praatte en het nu maar steeds over „arme Duitsers” heeft. Uw correspondent geeft op die manier een heel verkeerde indruk van de werkelijke houding hier.”

Dr. Gravemeyer en Balthasar Verhagen over de Afrikaners.

Op Maandag 8 September j.l. hield de afdeling Amsterdam van de N.Z.A.V. een bijeenkomst in Krasnapolsky. Bij ontstentenis van den voorzitter sprak de heer Broekman een woord van welkom tot de sprekers. Dr. K. H. E. Gravemeyer, die een reis door de Unie maakte in opdracht van de Generale Synode der Ned. Hervormde Kerk, sprak over zijn reis en indrukken in de Unie opgedaan. In kort bestek en uiterst boeiend vertelde de spreker van de geest der Afrikaners. Hij sprak de wens uit dat regelmatig personen van verschillende geartheid en beroep de Unie bezoeken, omdat alleen levendig contact in staat zal blijken verschillende nog bestaande misverstanden uit de weg te ruimen. Ook de komst van Zuid-Afrikaners met soortgelijk doel in Nederland moet ten zeerste aangemoedigd worden. Niet alleen professoren en studenten maar ook letterkundigen, kunstenaars, zakenlieden, enz.

De heer Balthasar Verhagen, oud-directeur van de Toneelschool te Amsterdam, kwam vervolgens aan het woord. Hij schetste in het bijzonder karakter en aard van de Afrikaner en vergeleek deze met die van de Nederlander. Vervolgens sprak hij over de Afrikaanse taal, die helaas nog door zoveel Nederlanders onjuist beoordeeld wordt. Vervolgens leidde hij, met telkens enkele woorden toelichting bij elk gedicht, de voordracht van Afrikaanse poëzie door mevrouw Dora Verhagen—Wailant in. Mevrouw Verhagen slaagde er in door voordracht van enkele wel gekozen verzen van Leipoldt, Eugène Marais, Totius, van Wijk Louw, Celliers, Toon van den Heever, Elisabeth Eybers en Uys Krige haar gehoor te boeien en een goede indruk te geven van hetgeen de Afrikaanse poëzie aan hoogtepunten reeds bezit. Tot slot werd de „Stem van Suid-Afrika” van Langenhoven voorgedragen.

De heer en mevrouw Verhagen hopen hun gewaardeerd werk aan de Toneelschool te Pretoria te hervatten. Plannen zijn in

voorbereiding om met leerlingen van deze school eens een toneelreis naar Nederland te maken.

De heer Broekman dankte vervolgens de sprekers. Het was een zeer goed bezochte en geslaagde avond.

...

Zuid-Afrika en het geschil in Ned.-Indië.

Over het algemeen heeft men in Zuid-Afrika wel begrepen waar het geschil in Oost-Indië om draait. Slechts de *Rand Daily Mail*, het Johannesburgse ochtendblad ging zich te buiten aan een zeer tendentieuze artikel vol wanbegrip en spijt en met beschuldigingen van ondankbaarheid van Nederland jegens Engeland, dat weer zo goed geweest zou zijn om Indië aan Nederland terug te geven en zie hier welk gebruik Nederland van deze edelmoedigheid maakte! Het enige wat wij daarop zouden willen zeggen — van officiële en particuliere zijde is het blad reeds afdoende geantwoord — is dat een zekere groep (kranten) in de Unie nog altijd meer geneigd is de zaken dezer aarde te beschouwen van een Londens dan van een Zuidafrikaans standpunt uit. Deze bladen spreken nog steeds van „prime minister” en „parliament” wanneer zij de Britse eerste minister en het parlement van Westminster bedoelen en van „Union prime minister” en „Union parliament” wanneer zij hun eigen eerste minister en volksraad bedoelen. Men kan de mening van zo'n blad dan ook nauwelijks Zuidafrikaans noemen. De ook tot de „Morning group” behorende „Cape Times” deed het veel beter, terwijl de Afrikaanse kranten haast instinctmatig begrepen waar het om gaat.

Van hoeveel waarde het is dat er een blad als de *Nederlandsche Post* in Zuid-Afrika verschijnt, dat het Nederlandse standpunt duidelijk kan maken is nu wel gebleken. Daarnaast mogen genoemd worden het *Hollands Weekblad* en *Nederland*, die zeker van geen afwijkende mening blijk geven en *Die Volkstem* te Pretoria, die binnen enkele dagen de volledige tekst van minister Beel's radiorede publiceerde. *Die Burger* gaf een helder en nauwkeurig relaas van de voorgeschiedenis, daarbij vooral wijzend op het verlies aan prestige, dat de blanken in het algemeen in Oost-Azië geleden hebben en de gemaakte tactische fouten waarop ook. Z.Exc. van Mook onlangs wees in zijn radio-rede voor de N.B.C. voor Noord-Amerika.

Prof. van Winter, onze redacteur hield in Kaapstad een verhelderend betoeg over Nederlands plichten en rechten in de Indische Archipel, dat gunstig werd ontvangen. Hij schreef ook over de overeenkomst in positie van Zuid-Afrika en Nederland, die beide op vage incorrecte gronden aangeklaagd worden voor een niet ter zake kundig forum.

Reeds eerder schreef *Die Vaderland*, het orgaan van de Afrikanerpartij in Johannesburg over „Grootheidswaan in Indië.”

„Jawaharlal Nehroe van Indië het die afgelope tyd uit sy pad gegaan om aanstootlik teenoor die blanke te wees..... Ons het nog nie vergeet hoedat hy die Indiërs hier aangespoor het om met die „Africans” teen die blankes saam te span nie. Hierdie selfde Mnr. Nehroe het as Minister van Buitenlandse Sake in die Tussentydse Regering ewe skoolmeesteragtig vir Nederland weer die les gelees oor sy optrede in Indonesië... As hy vir homself aanspraak maak op die selfbeskikkingsreg, het 'n ander blanke souvereine staat seker ook die reg om sy belange te beskerm teen weerbarstige opruiers en politiek-onmondige hebsugtiges..... Vir rustige wereldverhoudings sien ons „arme lewe” as dit in stand gehou moet word deur die soort fatsoenlikheid wat deur die heer Jawaharlal Nehroe aan die dag gele word.”

CULTURELE

Betrekkingen

PROFESSOR VAN WINTER IN DE KAAP

De komst van professor jhr. dr. P. J. van Winter in Zuid-Afrika wordt allerwege op prijs gesteld. Zijne hooggeleerde hield reeds verscheidene lezingen over ons land en over Nederlands-Indië die zeer verhelderend werkten. In het Kaapse dagblad „Die Suiderstem” werd hem gelegenheid gegeven de betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika aan te duiden. Wij nemen het artikel, dat ook voor ons van belang is hier op, vooraf gegaan door een redactioneel artikel van den heer Pieter Beukes, hoofdredacteur van „Die Suiderstem”.

Wie ook al daarop let, sal beslis tot die gevolgtrekking kom dat die kulturele bande tussen Nederland en Suid-Afrika nog nooit sterker was as juis nou nie. Die afgelope oorlog waarin ons saam geveg het teen 'n gemeenskaplike vyand wat Nederland se bodem verwoes het, was 'n louteringsproses wat die twee stamverwante volke nouer saamgebring het. Dit sou bepaald nie gebeur het as Suid-Afrika buite die stryd gebly het terwyl Nederland deur die vyand vertrap is nie. In hierdie verband het genl. Smuts en met hom die Verenigde Party vir die Afrikaner die goeiewil en vriendskap van die Nederlandse volk gehandhaaf en verseel en daardeur die bron-aar vir ons taal en kultuur wat Nederland nog altyd is, verseker. Geen groter kultuurprestasie is denkbaar nie. In Nederland heers daar vandag 'n diepe belangstelling in die Unie wat gepaar word met 'n gevoel van dankbaarheid nie alleen vir die hulp tydens die oorlog nie maar ook vir die tasbare bewyse van meegevoel wat na die oorlog uit ons land na die Nederlanders uitgegaan het. Dit is vir Suid-Afrika en vir ons jong taal en kultuur van die grootste waarde dat ons lewe en gedagtes voortdurend verryk en verruim word deur hierdie toenemende aanraking met Nederland, sy digters, skrywers en denkers. Prof. jonkheer P. J. van Winter, wat vandag as ons ere-redakteur optree, wys in sy belangwekkende betoeg hieronder ook nog op 'n tweede belangrike verwikkeling in sover dit Suid-Afrika en Nederland betref.

Die huidige toedrag van sake waar hulle andermaal saamstaan in die stryd vir hul regte, moet die bande noodwendig nog nouer saamtrek. Terselfdertyd is daar vandag 'n groter uitruiling van gedagtes tussen die Unie en Nederland as wat daar ooit tevore was en dit alles laat ons die hoop koester dat 'n ware bloeitydperk in ons kulturele betrekkinge voor die deur lê wat vir albei volke tot groot intellektuele voordeel sal wees.

TOENADERING

Nederland en Zuid-Afrika

Het artikel van prof. jhr. dr. P. J. van Winter, getiteld: „Nederland en Zuid-Afrika” luidt:

Nederland en Zuid-Afrika zijn stamverwante landen. Dat brengt de Nederlanders en de Zuid-Afrikansers altijd weer tot elkaar. Er zijn vele aanknopingspunten in het verleden voor telkens nieuwe betrekkingen in de toekomst. Men is zich daarvan in Nederland terdege bewust en verwelkomt het, vooral nu het oude Europa aan zoveel wonden moet lijden. Ook Zuid-Afrika weet dat Nederland krachten kan leveren, waarmee het zijn voordeel kan doen en het zoekt niet alleen voeling met mensen die daarvandaan naar de Unie willen komen om hun lot daaraan te verbinden, maar ook om uit leven en werken van Nederland nut te hebben voor eigen taal en bedrijf. Dit is verblijdend. Maar zal het ten volle goed zijn, dan is meer nodig. Stamverwantschap is veel, maar wat bovenal van belang is, dat is de geest, die soms stamverwanten uiteen kan drijven. Historische krachten kunnen de verwantschap doorkruisen en nieuwe geestesstromingen kunnen volken tegenover elkaar

brengen, die eerst samengingen. Een beroep op bloedverwantschap alleen gaat niet altijd op. Hoe staat het daarmee tussen Nederland en Zuid-Afrika?

Nog steeds werkt de kracht van overeenkomstige kerken in beide landen. Nog altijd is er verwantschap van taal. Er is gelukkig ook een kijk op de problemen van de wereld die in beide landen gelijk is. Nederland staat midden in de wereld waar de krachten van nu op elkaar botsen.

Juist daardoor wordt het ook gedwongen zich rekenschap te geven van waar het zelf wil staan. Het wordt sterk bepaald bij de waarde van eigen wezen en eigen evenwichtig volkskarakter. Zuid-Afrika heeft lang in isolement geleefd en het ligt nog buiten het kruispunt van stromingen. Maar het heeft toch de vensters open gegooid en ziet uit over wereld. Wat het daar ziet geeft al evenzeer aanleiding tot besef van wat het wil en niet wil. In beide gevallen, in Nederland en in Zuid-Afrika, is daarvoor sterk verlangen om in gematigheid recht te doen aan billijke wensen in de wereld en tevens om eigen moeilijkheden op te lossen in een sterk gevoel van eigen verantwoordelijkheid.

Die verantwoordelijkheid sluit een democratisch beleid in, maar wijst af wat uitdrukking vindt in algemene leuzen die niet passen op de bijzondere gesteldheid van land en volk. Ze voelt de plicht om bij te dragen tot oplossing van wereld-problemen maar wil niet worden overrompeld door de krachten van deze dag.

Het verloop van de jongste gebeurtenissen heeft er toe geleid dat Zuid-Afrika en Nederland voor overeenkomstige moeilijkheden zijn komen te staan en veel misverstand en miskenning hebben ondervonden. Zij naderen tot elkaar in het besef van eigen goed recht, elk op zijn gebied, en gevoelen diezelfde plicht de wereld te vermanen tot bezinning. Inderdaad, hier was gelegenheid om elkaar te ontmoeten in begrijpende eensgezindheid en die gelegenheid is niet gemist. Stamverwantschap heeft hier gesproken op een wijze die doet begrijpen dat ook de geest nog in gelijken zin kan getuigen bij beide volken.

Ned. Cultuurhistorisch Instituut.

Verschenen is het 15e jaarverslag van het Nederlands Cultuurhistorisch Instituut per 30 April 1947.

Het verslag maakt melding van belangrijke steun van de Universiteit van Pretoria, de Nederlandse regering, de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging te Amsterdam, het Alg. Ned. Verbond te 's-Gravenhage, de uitgevers van verschillende Nederlandse tijdschriften in binnen- en buitenland. Er is nauwe samenwerking met het Genootschap Nederland—Suid-Afrika te Pretoria.

De boekerij ontving ongeveer 1500 aanwinsten, zodat zij thans 8615 delen bevat.

Tot de verzameling droeg in hoge mate bij mej. L. J. van Gybland Oosterhoff, waarvan reeds eerder in dit blad melding gemaakt werd.

Het verslag ligt ter inzage bij de Ned. Zuid-Afrikaansche Vereeniging.

Onlangs heeft de nieuwe assistente uit Nederland mej. J. Vlieland Hein haar werkzaamheden aan het N. C. I. aangevangen.

De Naturellen in de Unie

De regering en de naturellen.

Aan een publicatie van die Verenigde Partij over de jongste wetgewing en administratie in de Unie ontleen wij het volgende, dat van belang is in verband met de eisen die de Naturellenraad onlangs heeft gesteld.

Die Unie-regering se Naturellebeleid is gegrondves op die wetgewing wat in 1936 tydens 'n gesamentlike sitting van albei Huise van die Parlement aangeneem is. Die instelling van die Suid-Afrikaanse Naturelletrust het die steun van alle politieke partye geniet, en is goedgekeur deur die grootste meerderheid wat nog ooit vir enige voorstel op 'n gesamentlike sitting gestem het. Alle partye is dus mede-verantwoordelik vir die huidige wetgewing.

Die Suid-Afrikaanse Naturelletrust wat op daardie geskiedkundige sitting in die lewe geroep is, is belas met:

- die beheer en administratie van die bestaande vasgestelde naturellegebiede;
- die beheer en administratie van kroongrond binne die vrygestelde gebiede;
- die aankoop van die volgende grond binne die vrygestelde gebiede:

Transvaal	5,028,000 morg
Natal	526,000 morg
Die Vrystaat	80,000 morg
Kaapland	1,616,000 morg
- Die totstandbrenging van 'n fonds wat o.a. gebruik sou word vir:
 - Die bestryding van die koste van administrasie.
 - Die verkryging van grond vir die doeleindes van die Trust.
 - Die ontwikkeling van grond wat aan die Trust behoort.
 - Die bevordering van die belange van die naturelle in die Naturelle-gebiede in landbou-, pastorale en ander nywerhede.
 - Die bevordering en ontwikkeling van die materiële, morele en maatskaplike welsyn van die naturelle wat in die Naturelle-gebiede woon.

Elastiese Naturelle-beleid.

Op opvoedkundige gebied het ons naturelle gedurende die afgelope paar jaar aansienlik vooruitgegaan. Hulle het na die stede getrek, tot ons nywerhede toegetree, en baie van hulle het 'n groot mate van nywerheidsvernuf aangeleer. Met die oog hierop het die Regering gesorg dat sy beleid te alle tye elasties bly om die nuwe toestand die hoof te bied. Die ou orde is aan die verdwyn—'n feit wat vandag erken word selfs deur boere-organisasies, in die geleedere waarvan ons, na beweer word, sommige van die mees onversoenlike reaksionêres in die land aantref. Die Suid-Afrikaanse Landbouunie het die Regering, by voorbeeld, onlangs gevra om die verdeling van die naturelle in twee hoofgroepe as 'n langtermyn-beleid te aanvaar, nl.

- Die industriële en stedelike naturelle, en
- Die plaas- en plattelandse naturelle.

Die golf van simpatie waarmee die geregverdigde aspirasies van die naturelle- en kleurlingrasse gedurende die oorlogsjare en daarna deur die hele wêreld bejeën is, het ook sy uitwerking hier in Suid-Afrika gehad. Maar heeltemal afgesien van hierdie meegevoel besef blanke Suid-Afrikanders hoe waardevol die naturelle vir die ontwikkeling van hul land kan wees. Onderwyl die naturelle self dus op opvoedkundige en maatskaplike gebied ontwikkel, word daar geen poging aangewend om hul aspirasies te versmoor of te onderdruk nie.

Die beleid van die Regering is definitief om die naturelle te help en op te hef,

maar terselfdertyd om die ewewig met die ander seksies van die gemeenskap te bewaar. Waar die Regering die naturelle help om te ontwikkel, sluit hy nie sy oë vir die feit dat sodanige ontwikkeling te alle tye op parallelle lyne, wat mekaar nooit kan ontmoet nie, moet geskied. Want enige sodanige ontmoeting sou ramspoedige gevolge vir sowel die naturelle as die blankes in die Unie meebring.

Skeiding.

Die naturelle-beleid soos vasgelê in die 1936-wetgewing gaan uit van die veronderstelling dat daar 'n skeiding tussen die woongebiede van die twee rasse moet wees. Maar voordat dit verwezenlik kan word, moet ons die naturelle voorsien van grond om op te woon—of in die plattelandse streke, of in die dorpe waar hy binne 'n redelike afstand van sy werkplek sal wees.

Om te praai van „segregasie” en terselfdertyd beswaar te maak teen die aankoop van geskikte grond vir die Naturelletrust is nie juis nie.

Teen die einde van 1945 het die Regering ongeveer een-en-twee-derdes miljoen morg grond aangekoop en tot beskikking van die Naturelletrust gestel. 'n Verdere anderhalf miljoen morg kroongrond is ook aan die sorg van die Trust toevertrou. Nog vier miljoen morg grond moet aangekoop word, maar die oorlog en die buitensporige verhoging van grondpryse wat daaruit voortvloei het, het dit onmoontlik gemaak om hierdie transaksie deur te sit. Daarbenevens het die Regering gemeen dat die aankoop van grond teen 'n baie hoë prys nie geregverdig word totdat 'n poging aangewend is om die reeds aangekoopte grond te verbeter nie. En hierdie grond, soos ons lesers weet, het baie agteruit gegaan ten gevolge van erosie en omdat die naturelle te veel vee daarop aangehou het.

Tegniese Planne-komitee het die Departement van Naturellesake goeie raad gegee, en die skemas wat binnekort ten uitvoer gebring sal word, maak voorsiening vir:

- die beheer van die aantal persone wat toegelaat sal word om in enige besondere gebied te woon;
- die oprigting van georganiseerde dorpies wat die plek van die deurmekaar naturellekrale sal inneem;
- die herstel van die veld en die bewerkbare grond, maatreëls om gronderosie te voorkom, 'n nuwe toekenning van grond vir landbou- en pastorale doeleindes, wisselbou, kontoer-bebouing, die aanplant van bosse, waterbewaring en besproeiing, die beperking van kuddes, omheining en wissel-weiding.

Hierdie program vir die rehabilitasie van die naturel sal deurdring tot die wortel van sy hele morele, sosiale en ekonomiese struktuur. Maar die taak moet aangepak word—en dit is reeds aangepak—in sy eie belang.

Tekens van Vooruitgang.

Vir sover dit die stedelike gebiede betref, stel die Regering groot bedrae op 'n sub-ekonomiese grondslag tot beskikking van plaaslike besture om huise vir naturelle te bou. Nie al die plaaslike besture maak egter gebruik van die Regering se hulp nie, en vroeër of later sal die Regering miskien druk op hulle moet uitoeven om hul pligte na te kom.

Dis tog immers nie reg dat 'n stedelike gebied toegelaat moet word om nywerhede en werkers aan te lok as hy nie bereid is om redelike behuisingfasiliteite aan sodanige werkers te verskaf nie.

Die plaaslike besture wat bereid is om hul pligte teenoor die naturelle na te kom, het

egter met een baie groot moeilikheid te kampe, en dit is die besonder hoë koste verbode aan die bou van huise. Ons nader vinig die tyd wanneer die naturelle toegelaat sal moet word om huise vir hul eie mense te bou.

Die klagte van etlike plaaslike besture, nl. dat daar nie van hulle verwag kan word om huise te verskaf vir werklose naturelle wat na hul onderskeie gebiede stroom nie, sal uit die weg geruim word deur die stappe wat nou gedoen is om 'n naturelle-toestroming te voorkom na gebiede waar daar geen werk is nie.

Plattelandse Dorpies.

Die Departement van Naturellesake het sy goedkeuring geheg aan die beleid om plattelandse dorpies vir naturelle-loontrekkers op te rig. Die eerste van hierdie dorpies het reeds by Hammanskraal in die Pretoriadistrik tot stand gekom, en 'n tweede sal binnekort in die omgewing van Kingwilliamstown verrys. Hierdie dorpies is die eiendom van die Naturelletrust.

Opvoeding en Welsyn.

Die bedrae wat toegeken is vir die opvoeding en die algemene welsyn van die naturelle het met verloop van die jare steeds vermeerder. Dit is die uitgesproke doel van die Regering om daarvoor te sorg dat opvoedkundige fasiliteite tot beskikking van steeds meer naturelle gestel word.

Diegene wat nie van die „opgevoede” naturel hou nie, moet hulle maar troos met die gedagte dat daar geen manier is om die verspreiding van kennis te voorkom solank die naturelle in noue aanraking met die blankes bly nie. Vandag is dit bloot 'n keuse tussen die verkeerde soort kennis wat die naturelle-klonkie in die straat opdoen, en die regte kennis wat in die skool aan hom meegedeel word.

Vanaf April 1946 word naturelle-onderwys uit die Gekonsolideerde Inkomstefonds bestry. Die gevolg hiervan is dat die diens nou uitbreidingskanses het wat dit nie geniet het solank dit deur naturelle-belastings gefinansier is nie.

Sedert 1935 het die uitgawes aan primêre naturelle-onderwys alleen met 40 persent gestyg, en 'n middagmaal word tans aan naturellekinders in skole dwarsdeur die Unie verskaf.

Pensioene.

'n Verdere belangrike ontwikkeling en 'n verblydende teken van vooruitgang is die instelling van pensioene vir bejaarde en behoeftige naturelle. Voorsiening is ook gemaak vir blindes, en ongeskiktheidstoelaes word tans aan naturelle betaal.

In hierdie opsig kan daar met reg gesê word dat Suid-Afrika 'n voorbeeld aan die res van die vasteland van Afrika gestel het.

Die Toekoms van die Naturelle.

Wyle genl. Hertzog het vooruitgesien na die dag wanneer die naturelle in staat sal wees om sake binne hul eie gebiede te administreer. Dit is ook die huidige Regering se doelwit, maar voordat ons hierdie doel kan bereik, sal heelwat aanvoerwerk in die opleiding van naturelle gedoen moet word.

Intussen is die Regering besig om die omvang van die naturel se bedrywighede geleidelik te vergroot en om sy ontwikkeling te vergemaklik. Geld is beskikbaar gestel vir die opleiding van naturelle-dokters en -verpleegsters, en die naturelle word aangemoedig om handel in hul eie gebiede te dryf.

Ten spyte van die vooruitgang wat reeds gemaak is, en die welwillendheid teenoor die naturelle- en kleurlingrasse wat deur die

universiteite, die pers en die Kerk geskep is, is baie mense die mening toegedaan dat hulle nog nie vinnig genoeg vorder nie. Die Regering het dus 'n kommissie aangestel om ondersoek te doen na en verslag uit te bring oor:

- die uitwerking van die wette wat op die naturel van toepassing is;
- die uitwerking van die paswette;
- die indiensneming deur die myne en nywerhede van nomadiese arbeiders, die ekonomiese en maatskaplike uitwerking wat dit op hulle het, en die toekomstige beleid wat gevolg moet word.

Naturelle-beleid (Statistieke).

	1940/41	1945/46	
Subsidies a. Hospitale	£50,976	£88,386	
	1938/39	1946/47	
Pensioene a. blindes en Ongeskiktheidstoelaes	£50,466	£200,000 (gesk.)	
	1941	1945/46	1946/47
Ouderdoms-pensioene	£301	£268,758	£800,000 (gesk.)
		1945/46	1946/47
Ongeskiktheidstoelaes (Invalides)	£34,188	£200,000 (gesk.)	
	1940/41	1946/47	
Naturelle-onderwys	£967,019	£2,540,000 (gesk.)	
	1944/45	1946/47	
Skool-voedingskema	£33,642	£860,000 (gesk.)	

Afgesien van bostaande is 'n bedrag van ongeveer elf miljoen pond vir stedelike behuising toegeken gedurende die jare 1940—1945. Hieruit is lenings ten bedrae van nege miljoen pond reeds goedgekeur.

Die ander dienste vir naturelle sluit die volgende in: die verskaffing van saad en kunsmis, die maak van boorgate, die verskaffing van pompe, die bou van damme, diptenks en putte, die aanlê van paaie, besproeiingswerke, grondbewaringskemas, omheiningsmateriaal, die verskaffing van aan- teelwee van 'n hoë gehalte, ens.

Naturelle-Lone.

Suid-Afrikaanse nyweraars verklaar dat die Suid-Afrikaanse arbeid onder die duurste in die hele wêreld is. Daarteenoor is daar baie mense in Europa en ander lande wat nog steeds onder die indruk verkeer dat die vasteland van Afrika oor 'n „oorvloed van goedkoop arbeid” beskik. Partykeer word dit in minder vleierende woorde gesê, en dan hoor ons van „slawe-arbeid” en „die uitbuiting van die naturel”.

Oor die algemeen kan daar gesê word dat ongeskoolde arbeid taamlik volop in Suid-Afrika is. Die gevolg is dat dit nie op die doeltreffendste manier gebruik word nie en op die ou end baie duurder te staan kom as geskoolde arbeid.

Veel is reeds gesê en geskryf oor ondervoeding as een van die vernaamste oorsaak van die ondoeltreffendheid van ons naturelle arbeid, en baie van ons is geneig om ondervoeding in verband te bring met lae lone en die daaruit voort-spruitende onvermoë om die dinge te koop wat as noodsaaklik vir die lewe beskou word. Een ding moet egter in gedagte gehou word, en dit is die feit dat die naturel se sosiale en ekonomiese lewe 'n groot verandering ondergaan het. In negentig gevalle uit iedere honderd is die ondervoeding dan ook te wyte aan die verkeerde soort voedsel wat geëet word, en nie soseer aan die hoeveelheid wat die naturel in staat is om te koop nie. Gedurende die oorlogs-jare toe daar 'n algemene tekort aan die „lukse-voedselsoorte” was, het die naturel sy ou voedingsgewoontes die rug toegekeer en brood, tee, koffie, botter, beskuitjies en ander skaars kossoor te- begin eet.

Die kunsmatige prikkel wat die oorlog aan Suid-Afrika se nywerhede gegee het, het naturelle-lone heelwat laat styg. Hierby moet gevoeg word die feit dat die Loonvast-

stellingswette vandag op tienduiseende naturelle van toepassing is. Op die oomblik is daar tienduiseende naturelle in die Unie wat meer as £ 10 per maand verdien—minstens 100 persent meer as wat hulle voor die oorlog gekry het. Ondanks die stygende koste van lewensonderhoud beweer baie mense dus dat naturellelone in ons nywerhede aan die hoë kant is.

Die Suid-Afrikaanse naturelle het baie gouer geïndustrialiseer geraak as die naturelle in enige ander gebied op die vasteland van Afrika. En tog is baie mense wat geen kennis dra van die toestande waaronder hulle lewe en werk nie, geneig om hulle te verwar met hul meer agterlike broers in die koloniale gebiede. Hoewel dit heeltemal waar is dat volle demokratiese regte nog nie aan hulle toegeken is nie, en ook nie toegeken kan word totdat hulle die bewys lewer dat hulle in staat is om die ooreenstemmende pligte na te kom nie, is hulle reeds verder op die pad na die vier vryhede as enige ander naturelleras in enige ander deel van die wêreld.

* * *

Oordeel van Britse Onder-Minister.

De heer A. G. Bottomley, Brits onder-minister voor de Betrekkingen met het Gemenebest, de nieuwe naam voor het Dominion-office, kwam half Juli per vliegtuig in Zuid-Afrika als gast van de Unieregering.

Hij bracht bezoeken aan vele plaatsen en stelde in het bijzonder belang in de toestand van de naturellen in de Unie, Zuid-West en de Britse protectoraten. Hij was ook in Rhodesië.

Op zichzelf is het bezoek van een hooggeplaatste Engelsman aan Zuid-Afrika niets bijzonders. Het interessante van dit bezoek is echter de persoon van de bezoeker. De heer Bottomley is lid van het parlement, progressief, en ook lid van de Fabian Society een Engelse negrophile instelling, die herhaaldelijk critiek uitoefent op het naturellen-beleid in Zuid-Afrika, laatstelijk, gedurende het bezoek van den heer Bottomley, in het bijzonder op de naturellenpolitiek van het Rhodesische gouvernement.

Na zijn terugkeer in Engeland heeft de heer Bottomley verslag gedaan van zijn ervaringen. Ongetwijfeld tot zijn verwondering heeft hij gezien dat de naturellenpolitiek van de Unieregering niet zo slecht is als ze gewoonlijk geschilderd wordt. Hij is er wel niet van overtuigd dat alles is zoals het volgens progressieve standaard zou moeten zijn, maar hij heeft een beter begrip gekregen van de grootheid en het gecompliceerde van de taak waarvoor de Unieregering zich geplaatst ziet. Zijn algemene indruk is, dat de Unieregering van goede wille is t.a.v. de naturellen. De Fabians zijn niet tevreden over deze uitlatingen. Zij nemen het hun medelid erg kwalijk dat hij in Johannesburg gesproken heeft over het hooghouden van de blanke beschaving en de westerse standaard.

Dat had hij niet mogen doen, zeggen de Fabians want de meerderheid van de bevolking van het Britse gemenebest is niet „western”.

Commentaar op deze uitspraak lijkt ons overbodig.

* * *

Beweerde mishandeling van naturellen.

Onthullingen over beweerdte mishandeling van naturellen, in dienst van boeren in het district Bethal, Transvaal, hebben heel wat opzien gebaard. Zij zijn gedaan door een Engelse dominé, eerw. Scott, die beweerdte, dat op verscheidene boerderijen in dit district de naturellen-arbeiders als slaven werden behandeld, dat zij na de arbeid in hun hutten werden opgesloten, geen bedden hadden om op te slapen en vrijwel geen kle- ren hadden.

Een van de boeren, die, volgens de Engelse predikant, zijn naturellen slecht behandel-

heeft verklaard, dat hij van zijn jeugd ge- woon is aan zogenaamde „contract-arbei- ders” — die gehuurd worden nadat er aan de onderneming, die deze naturellen uit- huurt, een premie, gewoonlijk ongeveer £ 3 per man, is betaald. Hij ontkende, dat hij van de zweep heeft gebruik gemaakt. Zijn opzichters waren tot onlangs wel van zwe- pen voorzien, maar maakten er geen gebruik van. Naturellen in zijn dienst worden in de nacht niet in hun hutten opgesloten, maar wel worden er wachten over de hutten ge- plaatst om te beletten, dat de naturellen deserteren. Hij erkende, dat op andere boer- derijen in Bethal de toestand erg is. Er zijn gevallen waar hutten in de nacht met kettin- gen worden gesloten.

Berichten over hetgeen er in Bethal zou zijn gebeurd, zijn door de Engelse bladen, ook in Engeland, prominent gepubliceerd en zij hebben bij de regering op een onderzoek aangedrongen.

De oppositie bladen zien in het geval aller- eerst een zet van zekere Engelse negrophile elementen om de, in meerderheid immers Afrikaanssprekende boeren van Zuid-Oost-Transvaal, in een verkeerd daglicht te plaat- sen en nemen het de regering zelfs kwalijk dat zij een onderzoek heeft doen instellen.

Hoewel dit onderzoek de bezwarende be- schuldigingen als onjuist heeft uitgewezen en van de vele aanklachten slechts weinig over- gebleven is spreekt men toch van een nieuwe „zwarte ommegang”, zoals die in 1812 plaats had, die het voorspel van Slachtersnek be- tekende.

Hoe slecht volgens ds. Scott en zijn vrien- den de naturellen ook behandeld mogen wor- den, toch komen zij bij duizenden uit de aan- grenzende gebieden de Unie binnen, de meesten illegaal, omdat zij geen permit kun- nen krijgen zolang zij geen werkgever heb- ben. Het zijn juist deze illegale zwarte immigranten, die bij aanhouding voor de keus worden gesteld of over de grens terug ge- bracht te worden of een contract bij een boer te aanvaarden. De autoriteiten laten n.l. niet toe dat zij naar de steden trekken en daar het naturellen behuizingsprobleem, dat reeds ernstig genoeg is, nog verscherpen. Daar er weinig „plaaskaffers” in Bethal en omgeving zijn, komen de aldus toegelaten naturellen gewoonlijk daar terecht. Zoals boven reeds opgemerkt is dit een van ouds bekende toestand.

Onder deze omstandigheden doet het onlo- gisch aan te spreken van „slavernij”. De z.g.n. „slaven” zijn uit eigen aandrang en tegen de wil van de Unieregering in het land bin- nengekomen. Zij kunnen moeilijk verwach- ten, dat de overheid onmiddellijk sociale voorzieningen voor hen treft gelijk aan die voor de naturellen, die in de Unie thuis horen.

* * *

Kaffers stenigen drie politieagenten.

Moroka, een „plakkers” stad, nabij Johan- nesburg is het laatste week-end van Augus- tus het toneel geweest van onlusten, die aan drie politiemannen het leven heeft gekost.

Andere blanken zijn in de Riverside locatie aangevallen door honderden kaffers en ter nauwernood aan steniging ontkomen.

Ook elders kwamen onlusten voor.

Vanzelfsprekend hebben deze moorden veel opschudding verwekt onder de blanke bevolking.

Bladen van alle richtingen dringen aan op versterking van de politiemacht op de Wit- watersrand om doeltreffend te kunnen op- treden en vooral ook woelingen tijdig te onderdrukken. De regering heeft reeds maat- regelen dienaangaande toegezegd.

Daarnaast wordt aangedrongen op verbete- ring van de sociale toestanden vooral inzake behuizing en hospitaalvoorziening om onte- vredenheid te voorkomen.

Radicaler oplossingen worden voorgestaan door bladen als *Die Vaderland*:

„Die Moroka-moorde het die publiek met 'n diepe onrus aangegryp. Afrikaans- en Engelsprekendes is dit hierdie keer eens: dié

dinge moet 'n end kry. Protestvergaderings is aan die orde. „Vigilance Committees,” knopkieriekommandos — noem dit wat u wil — sal in die openbaar voorgestel word. Hierdie toestand is buitengewoon gevaarlik en ons wil vertrou dat ook die politieke gevaar daarvan ingesien en vermy sal word. Het blad zegt, dat de overheid over voldoende middelen beschikt om rust en veiligheid te handhaven. Daarvoor is nodig die uitvoering van die segregasiebeleid. Die toestrooming van Naturelle na ons stede moet stopgesit en bestaande lokasies skoongemaak word van ongewenste Naturelle. Gesag moet deur die polisie herstel word. Die beskikbaarmaking van 'n mobiele korps van 120 man vir die Rand, toegerus met die nodige wapens en die reg om hulle te gebruik, sal baie gou ont-sag vir gesag inboesem. Daar moet ook 'n stok gesteeek word voor die bedrywighede van diegene wat verhoudings tussen blank-en-nie-blank versuur. Om hierdie agitators aan bande te lê, bestaan daar wette en die moet toegepas word.

Adv. Pirow gaat in zijn *Nuwe Orde* nog verder. Reeds 9 Mei j.l. schreef hij: „Neem die wet in eie hande” en:

„Waar nie blankes hulle indring tussen blankes, smyt hulle aan hul nekke uit”... „... smyt die renegate saam uit.”

Dit heeft hem voor de magistraat gebracht die op 19 September uitspraak zal doen.

Incidenten als deze dragen er toe bij de neiging tot radicale, geweldadige oplossingen te versterken.

VARIA

De Universiteit van Zuid-Afrika schijnt steeds verder te worden afgebroken. Ze omvatte oorspronkelijk alle inrichtingen van hoger onderwijs in de Unie, maar zag de colleges van Kaapstad, Stellenbosch, Johannesburg en Pretoria als zelfstandige universiteiten eigen wegen gaan. Nu willen ook de colleges te Bloemfontein, Potchefstroom, Pietermaritzburg en Grahamstad zich losmaken. Dat zou 9 universiteiten geven naast de Universiteit van Zuid-Afrika, waaronder dan nog slechts Wellington en de naturellenschool te Fort Hare zouden blijven behoren. Naar men weet heeft de Universiteit van Zuid-Afrika onlangs nieuw werkterrein gevonden en is zij eigen docerende werkzaamheid begonnen voor de z.g.n. buitenmurse studenten.

Zeepost naar Zuid-Afrika.

In verband met hernieuwde klachten over late ontvangst van per zeepost verzonden stukken uit Nederland naar Zuid-Afrika heeft het hoofdbestuur der Nederl. Zuid-Afrik. Vereeniging zich opnieuw tot het hoofdbestuur der Posterijen Telegrafie en Telefonie te 's-Gravenhage gewend. Daarop is het volgende antwoord van de hoofd-directeur der Posterijen ontvangen:

„1. In antwoord op bovenvermeld schrijven deel ik U mede, dat door mede gebruik te maken van de verzendgelegenheden via Engeland de Nederlandse postdienst thans 3 à 4 maal per maand zee post naar de Unie van Zuid-Afrika verzendt.

2. Voor zover bekend hebben zich de laatste maanden in deze verzending geen onregelmatigheden voorgedaan.

3. Teneinde naar eventuele vertragingen een onderzoek te kunnen doen instellen, moge ik U verzoeken mij zo mogelijk enkele omslagen van stukken, welke in de overkomst zouden zijn vertraagd, te doen toekomen.

4. Ik vestig er nog Uw aandacht op dat in de Nederlandse postdienst bij verzending per zeepost geen voorrang wordt verleend aan bepaalde categorieën van stukken. Alle voorradige post wordt gelijktijdig met de eerstvolgende gelegenheid verzonden.”

Nederlandse Immigratie

IN DE UNIE

Het moet voor een Nederlander, nu Nederlands daden zo scherp bekeken en vaak veroordeeld worden in het buitenland, nog wel enig verschil maken in welk land hij zich vestigt. Als hij dan eens vergelijkingen maakt moet hem het verschil tussen b.v. Australië en Zuid-Afrika wel sterk opvallen. In eerstgenoemd land lopen de gevoelens tegen Nederland gevaarlijk hoog, in Zuid-Afrika daarentegen is begrip voor onze positie en wordt de immigrant van alle kanten een hartelijk welkom toegeroepen. Wij maakten de vorige maal reeds melding van een Nederlands Immigratiecomité in Kaapstad; ook andere ontvangst- en hulpcommissies zijn of worden opgericht om de Nederlandse immigranten ter wille te zijn.

Het is ondoenlijk om alle woorden van welkom die in de Zuidafrikaanse pers zijn verschenen na aankomst van de groep van 200 Nederlandse immigranten per „Indrapoera”, wij menen te mogen volstaan met het artikel van *Die Burger* op te nemen. Het blad schrijft:

„Immigratie uit Nederland”.

„Onder die immigrante, wat met die „Indrapoera” in Suid-Afrika aangekom het is meer as tweehonderd Nederlanders, en omdat hulle nie vir ons vreemdelinge is nie, maar Dietsse volksgenote, roep ons veral aan hulle 'n hartelike „welkom” toe.

Hul aankoms in sulke groot getalle is ook vir Suid-Afrika 'n besondere gebeurtenis. Wat hulle alles in hul nuwe vaderland hoop te vind, weet ons nie. Wat hulle alles hier sal kry, weet ons wel. Hulle sal ontdek dat hul nuwe vaderland 'n vriendelike land en sy bevolking 'n vriendelike bevolking is, en dat veral op die ambagsman goeie werkgeleentheid en redelike lone wag. Maar hulle sal ook ontdek, dat, hoewel die heftigste storms van die oorlog by Suid-Afrika verbygegaan het, ons gebukkend gaan onder baie van die dinge wat die lewe in die deur oorlog verskeurde Europa onaangenaam gemaak het..... Hulle sal leer, dat Suid-Afrika, hoofsaaklik vanwee die veelrassige samestelling van sy bevolking, met probleme te kampe het wat die ou Europa bespaar is. As Suid-Afrika die veilige vaderland van die aankomelinge se kinders en van hul kinders moet bly, dan sal ook hierdie toekomstige burgers al hul liefde, hul werkkrag en hul toewyding aan hul aangename vaderland moet skenk.”

en, zouden wij er aan willen toevoegen: de banden met het oude vaderland niet loslaten, niet alleen om huns zelfs wil of dat oude vaderland, maar ook om hun nieuwe vaderland, dat immers telkens weer prijs stelt op betrekkingen met Nederland. Wie kunnen daaraan beter medewerken dan de oud-Nederlanders?

Versnelling Emigratie uit Nederland?

De *Sunday Times* in Johannesburg meldt, dat Zuid-Afrika's immigratiepolitiek onmiddellijk herzien moet worden in het licht van de steeds toenemende bewijzen, dat voor zover zij het vasteland van Europa betreft, deze politiek gefaald heeft. Hoewel de immigratie comité's in Europa gedurende negen maanden onder hoge druk gewerkt hebben en geschikte immigranten hebben uitgezocht, zijn slechts een klein aantal Hollanders er in geslaagd Zuid-Afrika te bereiken. Uit Italië is tot nu toe geen enkele immigrant gekomen. In andere bladen treffen we dezelfde klachten en opmerkingen aan.

Wat Nederland betreft: in de laatste tijd worden zoveel verklaringen van geen bezwaar uitgereikt dat het Zuid-Afrikaans Immigrant Keurings Comité daarmee geen gelijke tred kan houden.

De hoofden van de comité's in Londen, Rome en Den Haag zijn volgens genoemde berichten thans voor consultatie naar Pretoria geroepen ten einde nieuwe plannen tot versnelling van de immigratie te bespreken. Men neemt aan, dat het in de bedoeling ligt deze comité's grotere bevoegdheden te verlenen, „to allow them to by-pass the Unions Alien Board, which at present constitutes the most serious bottleneck in the existing machinery”, volgens de *Sunday Times*.

Niet alzo in Engeland. Daar gaat de emigratie naar Zuid-Afrika zo mogelijk in nog versnelde gang. Duizenden immigranten komen maandelijks in Zuid-Afrika aan, miljoenen aan Engels kapitaal komt de Unie binnen. Vele fabrieken in Engeland zijn of worden gewoon ontmanteld en de machine-rie, zowel als de arbeiders naar Zuid-Afrika overgebracht. Dit gaat meer op evacuatie dan op emigratie lijken. Men rekent dat vóór het eind van het jaar 50.000 Engelsen zich na de oorlog in Zuid-Afrika gevestigd zullen hebben.

„EROSIE”.

Door de Redactie van het Maandblad gevraagd om hierin eens enkele indrukken neer te schrijven, opgedaan bij mijn verblijf in de Unie, wil ik graag daaraan voldoen. Mijn verblijf daar was wel wat kort van duur en de kennismaking wat oppervlakkig, maar misschien heeft het zin om juist van zo'n toevallige passant de impressies weer te geven.

Oorspronkelijk zou ik als Geestelijk Verzorger de gehele tocht van de „Willem Barendsz” — Nederland's eerste walvisvaarder sinds een 80 jaar, — mee maken, maar ziekte aan boord dwong me in Kaapstad te debarkeren en daar te wachten tot de terugkomst van dit schip. Intussen heb ik na voorspoedig herstel de vijf maanden in de Unie trachten uit te buiten voor het werk der zeemannenzorg in den vreemde en voor kennismaking met het Zuiden van Afrika.

Nu, ik kan zeggen, dat die kennismaking „aangenaam” was. En met een eerlijk hart heb ik bij het afscheid kunnen zeggen: „tot genoegen en zo mogelijk: tot weerziens”. Niet alleen omdat de zon daar zo voortdurend schijnt en ons, bewoners van het koude Noorden, tot in onze botten goed doet, maar vooral om de mens, die daar leeft, en die toch altijd nog interessanter is dan de onbezielde natuur. Gereisd heb ik ook, maar meest is getracht dit te doen in de gebieden van de menselijke samenleving, in het bijzonder, zoals die in de kerkelijke wereld wordt gevonden.

Uit de veelheid van indrukken moge ik hier de aandacht vestigen op een verschijnsel, dat me als predikant wel bijzonder trof, nl. dat wat ik voor mijzelf betitel — analoog aan wat we daar ook in de natuur vinden — als „erosie”.

Zoals men weet, heeft het Zuid-Afrikaanse land veel te lijden van de ontbindende krachten van het weer, van wind, zon en regens. Omdat het grootste gedeelte van het land hoog ligt en naar de kust afdaalt, stromen met groter geweld dan elders de rivieren naar beneden en vloeien uit naar de zee, die het land rondom ompoelt. Dit was nu niet zo erg, als men genoeg water in Z. A. had. Maar het is met dat land als met Palestina, waarvan Mozes eens sprak: het land waar ge naar toegaat is een land van bergen en dalen, het drinkt water bij de regen des hemels. Ook van Z.-A. kan dit gezegd worden, zoals ook andere trekken me telkens aan het Palestijnse land deden denken.

Water, regen is voor Afrika het grote probleem. Blijft de regen uit, dan is het een volksramp.

Het water, dat soms in zo grote hoeveelheden neervalt, vindt echter maar weinig vergaarbakken en neemt in zijn vaart naar de kust en de zee grote hoeveelheden vruchtbare aarde mee. Het nadeel wordt daardoor verdubbeld: het kostbare water vloeit weg, — men berekent, dat ongeveer 90 % verloren gaat — en men raakt de vruchtbare teelgrond kwijt, waarop de boer zijn graan heeft te bouwen. Hierdoor wordt het binnenland steeds meer bedreigd met dorheid en onvruchtbaarheid.

Hetzelfde verschijnsel van erosie nu viel mij ook op in de mensenmaatschappij, waar ik deze maanden doorbracht.

Wat toch is het geval?

Van Nederland uit komen en kwamen in de loop van de tijd heel wat mensen, die hier tot een of ander kerkgenootschap behoorden, en waaruit de Kerk hier gebouwd was. Verscheidenen van hen leefden méé, hun kinderen gingen hier ter catechisatie; gedragen als ze waren door een kerkelijke gemeenschap was de band met de Kerk geen uiterlijkheid. Over het hart oordelen we niet, maar we houden ons aan wat van buiten zichtbaar was. Bij de overplanting echter naar het Zuid-Afrikaanse land bevonden ze daar het kerkelijke leven geheel anders. Het inleven viel hun moeilijk. Of zij kwamen in een kring terecht, waar de Kerk geen of weinig betekenis meer had en men gegrepen was in een geest van materialisme, die maar weinig plaats voor hoger overliet. Langzamerhand werd de band aan de Kerk losser; het geloof, niet meer gevoed als vroeger, zonk in en het resultaat was, dat voor hen de Kerk uit de gezichtskring verdween en omgekeerd deze niets meer aan hen had. Ook andere redenen zijn voor loslaten van de Kerk aan te geven. O.a. het feit, dat bij de meerderheid der „Hollandse” kerken in de jaren van de oorlog politiek anders gedacht werd, dan bij de meerderheid van de inwoners van Nederland het geval was, ook bij de leden der kerken daar. Dit verschil in politiek inzicht heeft — ten onrechte — heel wat mensen de kerken uitgedreven en anderen het moeilijk gemaakt hun volle sympathie en steun aan hen te blijven geven.

Hoe het zij, het resultaat van al deze factoren is, dat de verplanting en verplaatsing van velen uit Nederland naar Z.-A. hun kerkelijk en geestelijk leven niet ten goede gekomen is.

Dit noem ik erosie. Het verlies, het zoekraken van oorspronkelijke leden der Kerk door het vertrek van één punt in de wereld naar een ander. Ditzelfde verschijnsel treffen wij ook aan onder de leden van de kerken in de Unie zelve. Nl. als zij van het platteland naar de steden verhuizen. Terwijl in de natuur het vooral de werken van God zijn, waarop voortdurend het oog van de mens weer gericht wordt, ziet men in de stad het meest de werken van de handen van de mens. Wie daarheen verhuist, mag wel sterk in zijn schoenen staan, zal hij zijn God niet loslaten.

Het aantal van hen, die de laatste decennia het land voor de stad verruilen, is naar men mij verzekerde in Afrika groot. Het Afrikaans, dat tijdens de oorlog 1914—18 nog maar weinig in de kuststeden gehoord werd, maakte daar tijdens de laatste wereldoorlog grote vorderingen. En dit kan alleen verklaard worden doordat grotere groepen van Afrikanen van de dorpen uit naar de stad zijn vertrokken. De groei der stadskerken nu houdt geen gelijke tred met deze aanwas der Z.-A. sprekende bevolking. Het aantal van hen, die daar tot de regelmatige kerkgangers behoort, is percentagegewijs maar gering. Ook hier verliest de Kerk dus door verplaatsing van haar leden, grond, vruchtbare grond, en men zal het mij als predikant niet kwalijk nemen, als ik dit gebeuren met erosie vergelijk, die ook in de natuur zulke funeste gevolgen heeft en tot allerlei onvruchtbaarheid leidt. Onvruchtbaarheid in biologisch opzicht, als blijkt dat het kinder-

MUZIEK IN ZUID-AFRIKA

Arnold van Wyk, Zuidafrikaans componist.

De Zuidafrikaansche muziek, een onbekend aspect van het cultuurleven in de Unie van Zuid-Afrika, is sedert het herstel van het contact tussen dit land en de Nederlanden, begonnen onze aandacht op te eisen. Radiolezingen, radioconcerten van vocale en instrumentale muziek in Londen, Brussel en Hilversum, uitgaven van muziekwerken in Londen en Amsterdam sedert enkele jaren, zijn hiervan de sprekende bewijzen.

aantal in de steden zo veel geringer is dan op het land. Onvruchtbaarheid ook in geestelijke zin, dorheid, vervlakking.

Erosie!

Wat er tegen te doen?

Een nauwer contact allereerst tussen de kerken hier en in de Unie. Zeker, er is contact. Nog maar pas is tot versterking daarvan dr. Gravemeyer door de Hervormde Kerk in Nederland afgevaardigd naar het Zuiden om daar het verband weer op te nemen met de Hervormde Kerk. Maar ik geloof dat de banden veel sterker moeten worden. Méér correspondentie, méér een zenden van predikanten over en weer, opdat men weer met elkaar gaat meelevens en reeds hier in ons land kan gezorgd worden, dat leden, die naar de Unie vertrekken, bij hun aankomst daar worden verwelkomd en binnen de kring van het leven daar betrokken worden. Een immigrant voelt zich immers de eerste tijd bijzonder vreemd en is open voor allerlei invloeden, zo ten goede als ten kwade. Hoe zou het de vervreemding weren, als men daar direct al bij het binnenkomen een hartelijke kring werd binnengeleid van mensen, die eenzelfde geloof hebben.

We hebben daarom getracht om in Kaapstad een comité te vormen, dat o.a. ook deze dingen onder de aandacht neemt. Een soort kerkelijk bureau zou gevormd moeten worden, dat allen, die van huis uit en van overtuiging tot een Christelijke gemeenschap behoren, van de eerste stap af op Afrikaanse bodem met alle middelen tegemoet treedt en hen met alle gegevens op kerkelijk en sociaal gebied dient.

Wat de Unie zelf betreft, de kerken daar beginnen het grote gevaar te zien, dat ook hun dreigt van de kant van deze erosie. Er wordt over geklaagd, dat zovelen innerlijk verre staan van de kerk, al zal de traditiegetrouwe Afrikaan dit uiterlijk nog niet zo laten merken, en zich lid blijven noemen, ook al leeft hij er niet meer naar. Ik kon opmerken, dat men zich opmaakt om deze erosie te keren, zoals in het natuurlijke leven de Staat de erosie onder de ogen gaat zien en commissies benoemt om na te gaan, wat er tegen te doen is. Alleen ik geloof, dat met veel groter kracht de strijd der kerken gericht zal moeten worden om het ledenverlies door „verplaatsing” tegen te gaan.

Er zullen er zeker zijn onder de lezers van dit blad, die wat ik met erosie aanduid met andere woorden zullen betitelen, als emancipatie, vooruitgang, e.d. Ik houd echter vast aan het woord voor verwerping, omdat dit proces leidt tot een dorheid en onvruchtbaarheid voor de Afrikaanse gemeenschap, die zoals algemeen bekend, haar krachten vroeger juist trok uit het geloof en daardoor juist sterk was. Waar dit geloof wijkt en de band met hen, die geloven losser wordt en wordt doorgesneden, daar is de menselijke ziel uiteindelijk slechts in staat tot het voortbrengen van doornen en distelen.

„De grond, die de regen, welke er telkens op valt en gewas voortbrengt, geschikt voor hen, terwille van wie hij ook bewerkt wordt, ontvangt zegen van God; doch als hij doornen en distelen draagt, is hij ondeugdelijk en niet ver van de vervloeking, die uitloopt op verbranding”.

J. WRISTERS,
Zeemanspredikant (Geref. Kerken).

Het phaenomeen „Zuidafrikaans componist” is voor de Nederlanders van nu al even zeldzaam als dat van de Afrikaanse dichter voor het geslacht onmiddellijk na de Anglo-Boerenoorlog. Zoals de kennis der Afrikaanse poëzie zich hier toen beperkte tot de rijmpjes uit de verzameling van president Reitz, zo was dit het geval met de voorkeur voor „Afrikaanse muziek”, welke zich aanvankelijk bepaalde tot het zingen van volkswijsjes uit de Liederbundel van Mansvelt en Van Niekerk en na 1937 uit de algemeen verspreide F. A. K. Volksangbundel.

Evenmin echter als iemand de veelgebruikte liederbundel *Kun Je Nog Zingen* als representatief voor de Nederlandse toonkunst zal beschouwen, evenmin mag men dit met de F. A. K. Volksangbundel ten opzichte van de Zuidafrikaanse toonkunst doen. In hetzelfde jaar, waarin deze nuttige bundel verscheen (1937), waren er in de Unie enkele Afrikaners die muziek schreven welke even ver stond van de „sang- en danswysies”, als de poëzie van Marais, Celliers, Totius en Leipoldt, welke de Tweede Taalbeweging zo voortreffelijk ingeluid hebben, van de „gediggies” van Reitz e.a.

Van deze Zuidafrikaanse componisten wekten de prestaties van de jonge Arnold van Wyk de meeste verwachtingen en de ontwikkeling, die deze componist sedert zijn eerste openbare optreden doorlopen heeft, heeft deze verwachtingen nog verre overtroffen. Het blijft de grote verdienste van Charles Weich, muziekverslaggever van het grote Kaapstadse dagblad *Die Burger*, dat hij de eerste is geweest, die aan Van Wyk de kans gaf zich aan muziekminnende leden van de bekende „Oranjeklub” voor te stellen. Dit geschiedde ter gelegenheid van een Afrikaans concert tijdens de Boekenweek in November 1935, waarbij een door de heer Weich uitgezocht programma van werken van zeven onbekende componisten werd uitgevoerd. Bestond het werk van de componerende Afrikaners in de voorafgaande jaren hoofdzakelijk uit toonzettingen van Afrikaanse teksten (waaronder een aantal geslaagde maar niet sterk-persoonlijke liederen van S. Le Roux, Marais en M. L. de Villiers), Van Wyk's programmanummer, het

ARNOLD VAN WYK.

eerste deel van een *Kwintet vir klavier en strykinstrumente*, toonde al dadelijk een afwijkende voorkeur voor instrumentale muziek, welke een kenmerk zou blijken te zijn voor de generatie van 1935 en de volgende jaren. Dit sluit geenszins de belangstelling voor vocale muziek uit, welke bezwezen wordt door de liederen en koorwerken zowel van Arnold van Wyk zelf als Blanche Gerstman, Stefans Grové, Hubert du Plessis, John Joubert e.a. Het was zelfs juist een vocale compositie, de *Euufeeskantate* 1938 (welke Van Wyk in opdracht van de F. A. K. op teksten van Totius componeerde), die hem algemeen bekend maakte bij zijn Afrikaanse landgenoten. Het werk is meermalen geheel en in gedeelten (nog op Heldendag 1946) uitgevoerd en werd zelfs door de Suid-Afrikaanse Uitsaaikorporasie op platen vastgelegd, zeer tot spijt van de componist zelf, die dit werk nu als jeugdcompositie beschouwt.

Inmiddels was de twee en twintigjarige componist met een studiebeurs van twee jaar naar Europa vertrokken om in die tijd aan de Royal Academy of Music in Londen onder leiding van Theodore Holland compositie te studeren en zijn pianostudie af te werken. Door de uitgebroken tweede wereldoorlog dijde deze periode uit tot acht jaar, waarin Van Wyk tot 1944 werkzaam was bij de Afrikaanse uitzendingen van de B. B. C. In deze jaren verkeerde hij in de kring van de ook ten onzent zo bekende pianiste Myra Hess en sloot hij vriendschap met musici als Denis Matthews, pianist en Howard Ferguson, een jong Engels componist, wiens kamermuziek de laatste jaren regelmatig in ons land wordt uitgevoerd.

In zijn Londense jaren componeerde Van Wyk een belangrijk aantal instrumentale werken, welke in de Engelse muziekkringen een gunstig onthaal kregen. In 1941 verwierf hij de medaille van de Muziekacademie, welke eens in de drie jaar aan de beste student wordt toegekend. Twee jaar later dirigeerde de bekende Sir Henry Wood zijn *Eerste Simfonie in a-mineur*, zijn *Violsonate* werd door de critici als een geslaagd werk geprezen. In Van Wyk groeide in deze jaren een zeer kritische houding ten opzichte van zijn eigen werk. Niet alleen verwierp hij alles wat hij in zijn eerste Afrikaanse periode (dus tot 1938) had gecomponeerd met uitzondering van *Vier Weemoedige Liedjes* (die in October 1947 in de Edition Heuwekemeijer, Amsterdam zullen verschijnen), zelfs van zijn *Violconcerto*, waarmee hij in 1940 de z.g.n. Corderprijs behaalde, behield hij later slechts het langzame middendeel, dat na zijn verwerking tot de *Saudade vir viool en orkes*, met sukses in Engeland en Zuid-Afrika werd uitgevoerd.

In ons land zijn, behalve de *Vier Weemoedige Liedjes*, twee werken voor piano à quatre mains uitgevoerd: *Drie Improvisaties op Nederlandse Volkswijsjes* („k Heh mijn wagen volgeladen“, „Bede voor het Vaderland“ en „De Zilvervloot“) en twee delen uit het grote divertimento *Poerpasledam*. Vooral in het laatste werk bewijst Van Wyk, dat een modern componist wel degelijk een sfeer kan scheppen, waardoor een leek getroffen en ontroerd kan worden. Ditzelfde is ook het geval met twee werken voor strijkkwartet: *Vyf Elegieë*, in enkele delen van een prachtige elegische stemming, en het *Strykkwartet* 1946, dat kortgeleden in het Derde programma van de B. B. C. werd uitgevoerd.

In 1946 keerde Van Wyk, na een kort bezoek aan Amsterdam, terug naar zijn vaderland. De opdracht voor een grote *Kerskantate* (op tekst van W. E. G. Louw) voor solisten, koor en orkest, door de Afrikaanse Omroep, geeft bewijs van daadwerkelijke belangstelling voor de eigen componisten. Moge het Zuid-Afrika gelukken, deze componist, die onontbeerlijk is voor de opbouw van een eigen muziekleven, door meer belangrijke opdrachten in eigen land te houden. „De tyt en stont is daer!“

JAN BOUWS.

BLANCHE GERSTMAN

een Zuid-Afrikaanse Componiste.

Gelijktijdig met de jonge dichters die na 1930 hun eerste gedichten begonnen te publiceren en daarmede een nieuwe fase in de Afrikaanse cultuurbeweging inluiden, traden ook enkele componisten uit deze generatie naar voren, die hun muziek een andere, voor Zuid-Afrika ongehoorde toon lieten klinken. Tot deze componisten behoorde Blanche Gerstman.

Blanche Gerstman, geboren 29 Juli 1910 in Kaapstad, was aan het Suid-Afrikaanse Musiekkollege aldaar opgeleid. De bekende paedagoog Colin Taylor was haar pianoleraar geweest, voor compositie had zij het voorrecht onder leiding van de directeur van het college, Prof. W. H. Bell, te kunnen werken. Na het bepalen van het L.U.C.T.-diploma (1930) was zij in verschillende functies werkzaam: 1931/5 als begeleidster aan het Muziekkollege, van 1936 af als lid van het atelierorkest van de Suid-Afrikaanse Uitsaaikorporasie (de S.A.U.K.), van 1939/46 als Hammondorganiste van deze omroep en sedert haar studiejaren als contrabassistesse in het Kaapstadse Stadsorkest onder William Pickerill.

Hoewel het oorspronkelijk scheen, dat Blanche Gerstman een voor Zuid-Afrika toenmaals weinig voorkomende voorliefde had voor instrumentale muziek (zo componeerde zij enkele pianowerken en stukken voor viool), in de volgende jaren zou toch juist haar voorkeur uitgaan naar de vocale muziek. Aanvankelijk vond zij haar liedteksten bij Afrikaanse, Engelse, Nederlandse (Hemkes: *Thuismarsch*) en Duitse dichters. In deze periode schreef zij een aantal liederen voor zang en piano (op Engelse teksten), die van toon en dictie zeer geavanceerd waren en met de Afrikaanse liederen van Arnold van Wyk de voorboden waren die een nieuwe lente aankondigden.

Haar belangrijkste muzikale prestaties vallen in de jaren 1945 en 1946: de uitvoering van een grote opdracht van de S.A.U.K.: de compositie van een Kerstcantate en een Passiecyclus. Het verheugende hierbij is, dat zij hiervoor haar teksten kon vinden bij de dichters van haar eigen generatie: Elisabeth Eybers, W. E. G. Louw en N. P. van Wyk Louw.

Voor de vier delen van *Kerstcantate* koos zij de volgende gedichten:

1. *Die Boodschap aan Maria* (N. P. van Wyk Louw) voor mezzo-sopraan (de componiste dacht hier aan de bekende zangeres Betsy de la Porte, die in Juli in Schevenin-

BLANCHE GERSTMAN.

gen en Amsterdam in Britten's nieuwe opera *Albert Herring* optrad), gemengd koor en orkest.

2. *Maria* (W. E. G. Louw) voor mezzosopraan en orkest.

3. *Heilige Nag* (El. Eybers) voor vrouwenkoor, strijkorkest en harp.

Voor *Die Passie Van Ons Heer* koos zij de zes sonnetten van die naam, die voorkomen in W. E. G. Louw's bundel *Adam en ander gedigte* (1944). Voor de uitvoering zijn nodig een gemengd koor en een orkest.

Van Blanche Gerstman werd in ons land, in tegenstelling met Zuid-Afrika en Engeland, nog niets uitgevoerd. Het is daarom des te meer te betreuren, dat de ijverige-propagandiste van Afrikaanse muziek, Betsy de la Porte, bij haar bezoek aan ons land geen gelegenheid kreeg door middel van de radio onze Nederlandse luisteraar met die muziek in kennis te brengen. Moge dit verzuim spoedig door onze eigen zangeressen achterhaald worden.

JAN BOUWS.

RUMOER IN DE MEDISCHE WERELD.

Volgens het *S. A. Tydskrif vir Geneeskunde* waren er op 31 December 1946 in de Unie 4717 practiserende geneesheren, 612 specialisten en 818 tandartsen. Medische studenten waren er 1785, studenten in de tandheelkunde 173. Van de artsen waren opgeleid:

te Kaapstad	1.357
te Johannesburg	1.174
in Engeland	952
in Schotland	962
in Ierland	282
in Nederland	74
in Duitsland	50
in Australië	7
	4.858

onder wie een aantal met een dubbele opleiding.

De tandartsen werden voor het overgrote deel in Groot-Brittannië of Ierland opgeleid (560). Witwatersrand leverde 106, U. S. A. 98, Nederland 16.

De specialisten waren: 94 chirurgen, 89 internisten, 49 vrouwenartsen, 43 psychiaters, 61 oogheelkundigen.

Die medische wereld nu is in rep en roer daar het nog niet gelukt is een basis van vergoeding te vinden voor hetgeen de artsen te doen zullen krijgen bij de uitvoering van de verstrekkende schema's voor ziekteverzekering of gratis verpleging en behandeling, waarmee zorg voor de gezondheid van grote klassen der bevolking worden afgenomen. Wat tot nu toe door de ziekenhuizen werd betaald voor behandeling van minvermogene patienten achten de medici geen basis meer als, naar zij schatten 90 % van hun betalende patienten voor gratis behandeling in aanmerking komt. In Bloemfontein hebben de aan het Nasionale Hospitaal werkende particuliere geneesheren hun verbintenissen opgezegd uit protest tegen het invoeren van de vrije verpleging vóór met de medici overeenstemming is bereikt. Nadere onderhandelingen hebben de onmogelijkheid aangetoond om tot overeenstemming te geraken. Het bestuur van de provincie zal nu overgaan tot aanstelling van medische ambtenaren en de gevestigde artsen niet meer in zijn plannen betrekken.

Het is een conflict dat ook elders bekend is, waar men de medische professie meer en meer in het ambtelijke gaat brengen. In de Unie vindt het streven der overheid in dezen intussen wel instemming als een middel om tot intensiever gezondheidszorg te komen. Dat die nodig is werd onlangs nog duidelijk, toen bekend werd dat jaarlijks in Zuid-Afrika 20.000 personen aan „tering“ overlijden.

„Suid-Afrika is voornemens om 'n aansienlike bydrae te lewer teneinde Brittanje in sy huidige finansiële moeilikhede te help. Die bydrae sal nie net vir Brittanje nie, maar ook vir Suid-Afrika en die res van die wêreld van belang wees,” aldus de heer Hofmeyr, de minister van Financien op Dinsdag 2 September j.l. op een vergadering van de Verenigde Party in Johannesburg.

„In die krisis van Brittanje is daar groot strydvrage, nie net vir Suid-Afrika nie, maar vir die wêreld as geheel. Die Suid-Afrikaanse regering is bereid om alles te doen wat hulle kan om te help en die Verenigde Koninkryk is bewus van die feit.

„Oor die metode waarvolgens die hulp aangebied kan word, sal besluit word sodra 'n aantal ingewikkelde sake verduidelik en bespreek is deur die twee Regerings”.

Reeds eerder had gen. Smuts zich even positief uitgelaten.

The Star, het vooraanstaande Johannesburgse blad had zich, kort na 15 Juli, toen de eerste tekenen van de naderende moeilikheden zich vertoonden, bezorgd afgevraagd welke gevolgen voor het Britse Rijk als geheel de Engelse crisis zou hebben. Verzwakking van Engeland, zo vreesde het blad zou een verzwakking van de positie van elk der andere delen van het gemeenbest tengevolge kunnen hebben. The Star zag reeds toen de positie van Engeland belangrijk slechter dan de Engelsen zich zelf en de wereld wel wilden bekennen en bepleitte een gezamenlijke steun-actie waarbij Zuid-Afrika niet achter mocht blijven, in haar eigen belang. Ook de andere Engelse bladen schreven in gelijke geest.

The Star deed ook een beroep op degenen in Zuid-Afrika die in het algemeen Engeland niet welgezind zijn en vroeg hen de zaak toch duidelijk te zien.

De regering heeft dus niet lang gewacht om haar positie te bepalen. Volgens de laatste berichten zal de Unie aan Engeland leningen verstrekken voldoende om de invoer van belangrijke Zuidafrikaanse producten zoals vruchten, die als gevolg van de bekende politiek van de Zuidafrikaanse Vruchtenbeurs, vrijwel uitsluitend in Engeland verkocht worden, te betalen zonder dat Engeland in conflict zou komen met art. 9 van de Leenovereenkomst met de Verenigde Staten van 14 Juli 1946 waarin te lezen zou zijn dat Engeland de invoer uit de Verenigde Staten van een bepaald product niet mag beperken ten gunste van invoer uit een ander land.

Uit de bewoordingen van het betrokken artikel is dit echter niet duidelijk op te maken.

De oppositiebladen spraken zich aanvankelijk uit tegen de voorgenomen hulp.

Die Burger wees er op, dat Engeland veel meer naar Zuid-Afrika uitvoert dan omgekeerd: „Engeland het dus volop middels om ons vir ons vrugte te betaal....

De eerste en enige vrouw die zich in de Unie voor de volledige studie tot het predikambt heeft laten inschrijven is mejuffrouw Jeanne Fourrie, die te Pretoria studeert. Zij heeft het gewaagd, ofschoon in Zuid-Afrika nog geen werkkring bestaat voor vrouwelijke theologen.

Tegenover deze enkelinge staat een indrukwekkend aantal mannelijke en vrouwelijke studenten in andere faculteiten, een aantal dat bepaald zorg baart. Van 14.220 in 1945 is het in 1946 tot 20.186 gestegen, afgescheiden nog van hen die een technische opleiding ontvangen aan een of ander college: zij zijn 42.500 man sterk, wat ook al weer een grote vermeerdering betekend bij 1945. Aan de universiteiten moet men tal van inschrijvingen afwijzen.

maar Engeland sal geen pennie van die £ 75.000.000,—, die waarde van sy uitvoer na die Unie in 1946, aanwend om ons vir enkele miljoene ponde se sagtevrugte te betaal nie; ons sal boonop die geld aan Engeland moet voorskiet.”

Het blad vraagt zich verder af of Engeland nog wel een solvente debiteur is. Engeland staat bij Amerika in de schuld voor £ 1000 miljoen. „Verder staan 'n hele ry lande tou om jaarliks 'n ietsie te ontvang van die opgehoopte £ 3.500 miljoen wat Engeland aan hulle skuld en boonop boer Engeland tans met 'n nadelige jaarlikse betalingsbalans van bijna £ 700.000.000,—. Om in die omstandighede te verwag, dat Engeland oor drie jaar vir reeds verbruikte sagtevrugte en voedsel sal betaal is kinderagtige optimisme; om dit te beweer uiterste onsin.”

Die Volksblad, het nationalistiese blad van Bloemfontein was milder gestemd.

„Ons is ten gunste van hulpverlening, maar beslis nie in die vorm van 'n aalmoes nie omdat ons glo dat ook die Engelse volk daarteen gekant is, dog wel in die vorm van 'n lening op streng besigheidsgrondslag.” „Ons is daarvan oortuig dat ons moet help, maar alleen op so'n wyse dat Suid-Afrika nie daardeur benadeel word nie. Dis die gesonde beleid wat as uitgangspunt het die leuse: „Suid-Afrika Eerste”.

Die Burger heeft zich later in soortgelijke geest uitgelaten.

Die Transvaler wil het Zuidafrikaanse pond los maken van het Engelse. Het blad beroept zich daarbij op een uittaling van een Brits staatsman, dat „if Britain gets into serious difficulties she will drag her friends into the economic morass as well” en het bedankt daarvoor. Het meent, dat het Zuidafrikaanse pond sterker staat tegenover de dollar indien het van het Engelse losgemaakt wordt en het vreest geen nadelige invloed op Zuid-Afrika's handel met Engeland en met andere landen, integendeel.

Er zou dus, als het advies van Die Transvaler gevolgd zou worden een soortgelijke toestand ontstaan als voor 1933, doch het is de vraag of Zuid-Afrika net als toen weer „in sterling zou vluchten.” Wat wij reeds thans zien is het tegendeel. Er komt steeds meer Engels kapitaal de Unie binnen.

Verhoging van de goudprijs

Een andere vraag, die Zuid-Afrika voortdurend bezighoudt is de kans op verhoging van de goudprijs. Wij schreven reeds eerder over de stijgende productiekosten van de goudmijnen, niet in het minst een gevolg van de stijging van de levensstandaard in de Unie. Deze stijging is nog steeds niet tot staan gebracht en het ziet er naar uit, dat opnieuw een aantal mijnen zal moeten sluiten nog voor de nieuwe Vrijstaatse mijnen in productie zijn.

Het is dus mogelijk, dat er een ogenblik komt, dat Zuid-Afrika kort en goed zou moeten zeggen „ik kan geen goud meer leveren tegen de huidige prijs van \$ 35,—.”

„Verkoop het goud op de vrije markt”, aarzelen niet sommige oppositiebladen te zeggen. „Onzin”, zegt de president van de Reserve Bank. De wereldcrisis zou er slechts door verscherpt worden met alle nadelige gevolgen voor Zuid-Afrika. (Het is trouwens de vraag wat de „zwarte” markt voor goud zou doen indien het Zuid-Afrika's maand- of zelfs weekproductie voor eenmaal zou moeten opnemen.)

Dr. de Kock verklaarde tenslotte: „Wat die hoër wêreldprys van goud betref, moet ons nie, met die oog op selfbelange, die feit vergeet dat daar ander belangrijke faktore is, afgesien van die huidige penarie van die goudproducente en dat ver-

hoging van die goudprys slegs moontlik is deur middel van 'n internasionale ooreenkoms deur die Internasionale Geldfonds by wyse van eenvoudige verandering van die goudwaarde van die wisselkoerse van lande wat lede daarvan is nie.

„Ofskoon dit waar is dat die geldprys van goud, in vergelyking met die vooroorlogse peil, uit verband geruk is met die goederepryse, nationale skulde en banklaste, moet ook onthou word dat, van die oopspunt van lande by wie die besluit hoofsaaklik berus, verhoging van die goudprys tans inflasie-neigend sal wees op 'n tydstop wanneer inflasie nog in 'n groot deel van die wêreld bestry moet word.

„Kortliks gesê, moet ons onthou dat die moontlikheid van verhoging van die prys van goud slegs in internasionale kringe ernstig oorweeg sal word as 'n maatregel teen inflasie, 'n instrument om die ernstige daling van die wêreldkoopkrag teen te werk indien en wanneer die deflasiedruk te groot word en ander maatreëls nie voldoende is nie”.

Staatszorg voor de Nijverheid.

De minister voor Economische Ontwikkeling, de heer S. F. Waterson heeft aangekondigd, dat de regering van plan is electriciteit, water en andere voorzieningen voor de industrie goedkoper te maken teneinde vestiging van fabrieken in bepaalde delen des land, die de regering daarvoor op het oog heeft en het meest geschikt zijn mogelijk te maken.

De minister gaf tevens enige cijfers betreffende de groei van de nijverheid. Na de eerste wereldoorlog was de plaatselijke fabrieksproductie ongeveer gelijk aan de invoer. In 1929 was zij anderhalf maal zo groot, in 1939 twee en een half maal zo groot als de import. Gedurende de oorlog was de verhouding 3:1, maar in 1946 steeg het importcijfer tot £ 214.437.667, zodat thans de verhouding belangrijk lager is.

Zuid-Afrika is dus nog steeds een belangrijke markt voor buitenlandse producten.

In- en Uitvoer.

De invoer van de Unie heeft in 1946 £ 214.437.667 bedragen of bijna het dubbele van 1945. De waarde van de uitvoer is gestegen tot £ 95.482.129 zijnde £ 18 miljoen meer dan in 1945.

Hieronder volgen enkele specificaties:

Wol	£ 30.491.664	(£ 10.693.943)
Diamanten ...	„ 11.987.239	(„ 10.739.699)
Steenkolen ...	„ 2.368.312	(„ 2.684.934)
Bunkerkolen .	„ 3.384.219	(„ 3.253.300)
Huiden en		
Vellen	„ 3.608.176	(„ 1.764.007)
Vruchten	„ 2.372.389	(„ 2.502.076)
Wattelbast en		
-extract	„ 1.964.762	(„ 1.834.396)
Koper	„ 1.607.207	(„ 1.274.534)
Andere producten en waren	„ 25.064.671	(„ 32.099.305)

Bijzonderheden omtrent de invoer worden (nog) niet vermeld. Wel dat de geheven invoerrechten in 1946 £ 24.633.717 bedroegen, tegen £ 12.304.021 in 1945. Een aanzienlijke bate voor de schatkist.

Staking in de bouwvakken.

De arbeiders in de bouwvakken in Pretoria en de Witwatersrand hebben het werk neergelegd. In Pretoria was aanvankelijk overeenstemming tussen partijen bereikt en het werk hervat, maar de jongste berichten maken melding van het opnieuw uitbreken der staking. Reeds was een loonsverhoging van 10½ d. per uur bereikt, maar de patroons wilden het „closed-shop” beginsel niet in de nieuwe overeenkomst opnemen, zolang het geschil aan de Witwatersrand niet bijgelegd is.

Behalve de eis om meer loon, nl. 5/9 per uur, inbegrepen duurtetoeslag is er ook een eis om een vacantiетоeslag, waarvoor 4 d. per uur in een vacantiefonds gestort zou moeten worden.

STRANDINGEN AAN DE AFRIKAANSE KUST

Van 9 November 1946 tot 10 Maart 1947 zat de *CITY OF LINCOLN*, een Engels schip met Amerikaanse lading bestemd voor Port Elizabeth op de rotsen van Quoinpunt. Afrikaanse kranten en tijdschriften hebben vol gestaan met het verhaal en foto's van de berging, een zeldzame gebeurtenis na een stranding op de Afrikaanse kust. Bij het hierna volgende verhaal is in hoofdzaak gebruik gemaakt van een artikel van J. P. Malan in het S. A. S. en H. Tydskrif. April 1947

Strandingen aan de Zuidafrikaanse kust zijn geen zeldzaamheden. De bodem van Tafelbaai ligt bezaaid met wrakken. Ook verder de kust langs zijn in de loop der jaren verscheidene schepen vergaan, meestal na een kort proces, waarin een hulpeloos op de rotsen gelopen schip geen schijn van kans had tegen het aanstormende geweld van de brekers. Veel te bergen valt er gewoonlijk niet; vóór den oorlog waren beroepsbergers dan ook weinige en onbekend.

Tijdens de oorlog is dat veranderd. Er ontstonden bergingsmaatschappijen, die vaak met succes half gezonken, door den vijand beschadigde schepen binnenbrachten. Onder de bergers kreeg naam een zekere H. C. F. van Delden, een oud-Nederlander, gewezen marine-officier, die getracht had in Zuid-Afrika fortuin te maken, in de goudmijnen gewerkt had en tenslotte weer zijn blik op de zee had gericht. Hij leverde goed werk, kreeg al gauw de naam van „bergings-townenaar” en droeg aldus bij tot „Hollands Glorie”, ondanks gebrek aan behoorlijke sleepboten en ander materiaal.

Nu is een stranding aan de Afrikaanse rotsige steile kust, zoals boven reeds aangeduid, een heel andere geschiedenis dan aan onze met zandbanken bezette kust of in een onzer toch altijd betrekkelijk nauwe zeegaten. Reddingsboten, die met vliegend weer er op uit trekken, zich tussen de banken en platen wagen en bemanningen met levensgevaar van boord halen, dergelijke tonelen kent men in Zuid-Afrika niet. Een op de rotsen gelopen schip, hoewel meestal dadelijk reddeloos verloren, is gewoonlijk in het omringende diepe water nog wel bereikbaar.

De City of Lincoln.

Van stormweer was echter in de nacht van Vrijdag 8 op Zaterdag 9 November 1946 geen sprake. De zee was zo vlak als een tafel, toen de *City of Lincoln* tegenover Quoinpunt, even vóór Kaap Agoelhas, Afrika's zuidelijkste punt, bij een vaart van 18 knopen met een geweldige slag en daarna een akelig schurend geluid op de rotsen liep. Het schip, een snelle vrachtboot van 8039 ton, Vrijdagmiddag met slechts een klein deel van de lading gelost, uit Kaapstad, met bestemming Port Elizabeth vertrokken, zat muurvast. Waarschijnlijk hadden de Agoelhasstroom en het opkomend tij het schip te hoog opgezet en was het ongemerkt te dicht aan de kust gekomen. De pompen konden het met kracht binnendringende water niet uit de ruimen houden. Spoedig stond ook de machinekamer onder en was het „vast pompen”. De bemanning, 25 blanken en 60 Laskaren, ging in de boten en wachtte de dag af.

De sterke havensleepboot, eigendom van de Spoorwegen & Havensadministratie, *John X Merriman*, was inmiddels ter assistentie uitgevaren en bereikte de *City of Lincoln* in de namiddag. Er bleek al spoedig niets voor de sleepboot te doen te zijn dan de inmiddels opgepikte bemanning naar Kaapstad te brengen. Ze kwam er des Zondagsochtend aan. Het gestrande schip lag ongeveer 400 meter uit de kust, stevig op de rotsen met het water gelijk op in de ruimen. Aan afbrengen, zou het mogelijk zijn geweest, viel dus niet meer te denken. Het schip had geen drijfvermogen meer. De *City of Lincoln*, maar vooral de lading was echter kostbaar: 600 nieuwe Amerikaanse auto's, 50 vrachtauto's, landbouwmachines,

electrische kachels, koelkasten, radiotoestellen en andere kostbare en begerenswaardige zaken. Lloyd's vroeg om bergingscontracten en kapitein van Delden nam aan „no cure no pay” te trachten schip en lading te bergen.

De eerste Bergingspogingen.

Hij begon op 18 November en aangezien het mooi zomerweer was werd eerst getracht, volgens beproefd recept, een deel van de lading te lossen. Na veertien dagen waren, zonder veel moeite, tientallen auto's en andere goederen, ongeveer 2800 ton gewicht, uit de ruimen gewerkt. Van Delden begreep echter, dat al werd de hele lading gelost hij het schip nog niet zou kunnen lichten. In plaats nu van te trachten het gat te dichten en de pompen gaande te houden begon hij een ander beginsel toe te passen, hetzelfde wat een onderzeeboot-commandant doet als hij naar boven wil: met samengeperste lucht het water uitdrijven. Van Delden liet daartoe het benedendek en de luikhoofden luchtdicht afdekken. Het werk vorderde goed onder gunstige weersomstandigheden.

Maar toen keerde de kans: op 10 December stak een storm op. De grootste sleepboot *Swona* verloor haar schroef, de ankerketting brak en de *Swona* werd op de rotsen geworpen. Bij haar pogingen om de gestrande sleepboot af te brengen kreeg de andere bergingsboot een tros in de schroef en kwam, een kwart mijl van de *City of Lincoln*, ook op het strand.

Op de *City of Lincoln* ging het dichtmaken van dek en luiken echter zijn gang. Kort na Nieuwjaar was men zo ver, dat men, met hulp van vier dikke kabels, die aan de rotsen bevestigd waren en met eigen stoomkracht wilde proberen het schip van zijn plaats te hieuen. Zaterdagochtend 11 Januari tegen hoogwater wilde men het proberen. Samengeperste lucht werd in de afgedichte ruimte gelaten, Van Delden ging met zijn hoofdingenieur G. R. Owens een laatste inspectie doen bij ruim I dat met drie stalen platen van $\frac{1}{8}$ ” dikte en 25 voet lang en 8 voet breed dichtgelast was. De bergingsgasten hadden zich reeds verwijderd toen zij plotseling een doffe slag hoorden en staalplaat zowel als de twee leiders de lucht zagen inslingeren. Owens was op slag, Van Delden na een uur dood.

Nieuwe Bergingspogingen

Daarmee was de zaak echter niet uit. Lloyd's en de erven Van Delden kwamen overeen met de firma Jameson's Premiers Engineers, waarvan de vennoot J. Johannsen in de oorlogsjaren enig bergingswerk verricht had, de anderen G. J. van Zijl en F. C. Jameson echter geen ervaring hadden, om het werk voort te zetten. Op 8 Februari ging men opnieuw aan de slag. Van Zijl, de lasexpert, zorgde er voor dat alle dichtgelaste plekken versterkt werden. Nieuwe staalplaten, nu van $\frac{3}{8}$ ”, werden aangebracht en een deel van de lading, omtrent 500 ton werd nog gelost.

Nu begon de tijd te dringen. Het weer kon slechter worden en men wilde nog gebruik maken van het springtij in Maart om niet nog eens 4 weken te moeten wachten. Er is in die tijd hard, heel hard gewerkt. Lassers stonden, 18, 19, 20 uur soms aan hun apparaten. Bijna zonder rusten werd door-gewerkt, dag en nacht met taai volharding

en hoop op het — tussen haakjes — niet geringe gewin. Vrijdag 7 Maart was het springtij. Met zeven luchtpompen werd de lucht in de nu stevig afgedichte ruimen geperst en zo hevig was de druk, dat dikke boomstammen, die als stutten tussen het boven- en het benedendek waren geplaatst, grote bulten in het bovendek veroorzaakten. Twee sleepboten, die Van Delden nog in handen had weten te krijgen, *Suderooy I* en *Suderooy II*, maakten vast om zodra het schip tekenen van leven zou geven te kunnen gaan trekken.

Weer kwamen er ongelukken.

Sleeptrossen braken en lassen begonnen te lekken. Met hoog water zat de *City* nog steeds vast. Ook de volgende dag, hoewel springtij al voorbij was, waagde men een nieuwe poging: vergeefs. Die nacht werd er weer doorgewerkt en Zondagochtend 9 Maart, springtij of geen springtij, begonnen de luchtpompen weer uit alle macht te werken en toen, met het tij op zijn hoogst, begon werkelijk waar, de *City* te drijven.

Opnieuw gestrand.

Nemesis was echter nog niet uitgespeeld. Op dit critieke ogenblik brak wèér de sleep-tros, volgens de beschrijving m.i. door onoordeelkundig slepen, het schip dreef hulpeloos weg en raakte, ditmaal met zijn kop op een andere rotsbank. Het was opnieuw gestrand.

Nu men eenmaal zover was en het bewijs geleverd was, dat de *City* kon drijven werd een andere sleepboot van S.A.S. & H. de *T. S. Mc Ewen*, volgens de Afrikaners op een na de sterkste sleepboot ter wereld, met de veel kleinere *Empire Goblin* er voor gelegd. Het gestrande schip bleef echter zitten en nogmaals kwamen de S.A.S. & H. te hulp door de *T. H. Watermeyer*, de derde sterke havensleepboot van Kaapstad af te staan. Dat was riskant genoeg, want Kaapstad hield nu nog maar een sleepboot over voor het havenwerk.

De „Boeren” gaven het dus niet op. Maandagmiddag 10 Maart begonnen de twee sterke sleepboten te trekken. Velen hielden hun hart vast en vreesden, dat het schip in tweeën zou breken. Aan bakboord vertoonden zich bedenkelijke scheuren en deuken. Ook schoot de zee meer aan, zodat het wrak zwaar begon te rollen, een omstandigheid, welke echter op zich zelf kon meewerken aan het afbrengen. Iedereen aan boord had zijn zwemvest aan. Plotseling werd het stampen en rollen minder: de *City of Lincoln* was los. Op de brug schreeuwde een der bergers: „Ons dryf kèrels!” Quoinpunt had zijn prooi losgelaten!

In veilige haven.

Toen brak de spanning. De sleep ging onderweg. Na een uur was de kust uit het gezicht verdwenen. De doodvermoeide bergingsbemanning kon zich ter ruste begeven en voor het eerst na vele weken behoorlijk slapen. Dinsdag voer de sleep langzaam om de Kaap. Woensdagochtend kwam zij, onder het loeien van de sirenes van de andere schepen en grote belangstelling van auto-tuisteten, pers en publiek in Tafelbaai aan, waar het Sturrockdok wachtte om de zwaar beschadigde *City* op te nemen. Zonder dit dok zou al het werk onmogelijk zijn geweest, want in de andere havens had men de *City* niet droog kunnen zetten.

Aldus werd een miljoenenlading tegen de Afrikaanse traditie in aan de zee ontruikt, zij het ten koste van het leven van twee bekende mannen, die, mogen wij aannemen, de voorlopers zijn van een nieuw met de zee vertrouwd geslacht van Afrikaners. Laten ook wij, zij het postuum, hulde brengen aan een oud-landgenoot, die zich voor zijn nieuwe vaderland verdienstelijk wist te maken.

Dat niet alle bergingspogingen met evenveel succes worden bekroond, ja dat het vaak volslagen onmogelijk is iets te bergen bewijst het stranden van een Griek in April

j.l., enige honderden meters uit de kust bij de vuurtoren van Groenpunt, vlak bij Kaapstad. Duizenden Kapenaars waren er getuige van hoe binnen enkele uren het doorgeknaakte schip totaal wrak sloeg. De lading wol kon slechts voor een klein deel geborgen worden.

H. B.

City of Lincoln wordt gesloopt.

Als een soort anti-climax komt het bericht dat de *City of Lincoln*, aan de meest biedende verkocht zal worden. Algehele reparatie zou £ 600.000,— kosten. Het afbrengen kostte de bergers £ 80.000,—. De lading is belangrijk meer waard, zodat de bergers toch nog een aardige winst maken, zij het minder dan verwacht werd. Experts betwijfelen of het casco £ 50.000,— op zal brengen. Het is door de eigenaars geabandoneerd. Een eventuele koper moet rekening houden met het feit dat het schip voor sloop naar Europa gesleept zal moeten worden. Slopen in Zuid-Afrika is waarschijnlijk niet mogelijk.

Varia

Koninginnedag.

Als gewoonlijk is 31 Augustus, druk gevierd door de verschillende Nederlandse gemeenschappen in de Unie.

In Pretoria werd een herdenkingsdienst gehouden in de Paul Krugerkerk, onder leiding van dr. J. Kroeze, lector aan het Potchefstrooms Universiteitskollege, die pas enige weken te voren uit Nederland aangekomen was en de beproefde vriend van Nederland, prof. dr. S. P. Engelbrecht.

Een talrijke schare woonde de dienst bij. Dr. Kroeze schilderde o.m. de toestand in Nederland tijdens de bezetting, gaf een beeld van de krachtige verzetsbeweging en de steun, welke Hare Majesteit van Londen uit daaraan vermocht te geven.

De bekende Oost-Eind-School te Pretoria bestond 17 September 1947 50 jaar.

In 1897 begon nu wijlen Willem Klooster de school. Tijdens de Britse bezetting moest het gebouw ontruimd worden. Na de oorlog speelde de school een belangrijke rol in de C.N.O.-beweging. In 1907 kwam de school onder het Transvaalse Onderwijsdepartement. Van 1908—1918 stond zij onder leiding van nu wijlen W. Vaandrager en kwam zij tot bloei. Later hadden de leiding de heren A. K. Bot en J. A. Valks. De in 1918 gestichte hogere afdeling werd in 1933 samengesmolten met de Afrikaanse hogere school.

Sedert 1937 heeft dr. A. Wypkema de leiding. Vele leerlingen van Nederlandse afkomst hebben er hun eerste onderwijs genoten. Vele Nederlandse immigranten hebben er hun kinderen school doen gaan.

Er verschijnt een gedenkboek van de hand van de heren Bot en Wypkema.

Ter nagedachtenis van dr. C. Louis Leipoldt zal een gedenkfonds worden gevormd, dat onder beheer van de universiteiten van Kaapstad en Pretoria naar welgevallen zal kunnen worden besteed, met inachtneming zoveel mogelijk van de terreinen waarop Leipoldt bij voorkeur zijn aandacht schonk: kindergeneeskunde, plantkunde en schone letteren. Er worden bijdragen voor het fonds ingewacht bij de ere-penningmeester, dr. J. G. van der Horst, postbus 45, Kaapstad.

Vreemde Naturellen uit het Noorden.

Op 12 Augustus j.l. is te Pretoria in het kantoor van de eerste minister, gen. Smuts een conferentie gehouden tussen de staats-voorzitters (resp. eerste ministers) van de Unie, Zuid-Rhodesië, Noord-Rhodesië en Niassaland in verband met de instroming van naturellen in de Unie uit deze gebieden. Er is een technische commissie benoemd om de zaak te bestuderen.

Er zijn plannen waar volgens prof. N. A. Donkersloot en de dichter J. C. Bloem binnenkort een bezoek aan Zuid-Afrika zullen brengen.

De jaarlijkse ledenvergadering van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden heeft de Lucie B. en C. W. van der Hoogt-prijs voor letterkunde, een aanmoedigingsprijs, toegekend aan de in Pretoria woonachtige Nederlandse schrijfster J. J. Klant, van zijn werk *De geboorte van Jan Klaassen*, een boek, dat geroemd wordt wegens zijn speelse verbeelding en beheerste humor, zijn zorgvuldige bewerking en het scheppen van een sfeer. Het verhaal wordt door de geestige verteltrant gemaakt tot een vertegenwoordiger van het moderne levensgevoel van zwevend onbeheerd, zoals dat overal optreedt waar het ideale en het alledaagse elkaar ontmoeten.

In de Kaapse Provinciale Raad is bepleit, dat aan de regering verzocht zal worden de eerste Maandag in October tot heldendag te proclameren, ter herdenking van de vele Afrikaners, die land en volk hebben gediend. Men gaf daaraan de voorkeur boven een Kruger-dag op 10 October. Naar onze lezers weten is van andere zijde reeds het bezwaar gemaakt, dat een algemene heldendag van de Afrikaners niet bevredigend is en dat zij moeten vrezen, dat de Engelsen zullen volgen zich van zulk een feestdag meester te maken.

Het kerkplein te Pretoria.

Een ander project dat onlangs werd bekend gemaakt, betreft het kerkplein te Pretoria. De bekende architect Gerard Moerdijk ontwierp een laag amfitheater voor het middengedeelte en plaatste een klokketoren van 130 voet aan de zuidzijde, vóór de uitmonding van Paul Krugerstraat. Vóór die toren, met het front naar het plein, denkt hij zich het standbeeld van de president. Het plan, dat in Mei in de stadsraad werd besproken, heeft bewonderaars, die hier de bedoelingen van Van Wouw, de schepper van het standbeeld, tot haar volle recht zien komen en niet minder verwoede tegenstanders, die hier het monument niet meer als hoofdzaak behandeld achten, maar ondergeschikt gemaakt aan een architectonische herschepping van het plein, die met hun stijlgevoel niet strookt.

Immigratie in Rhodesia.

De Adviserende Immigratieraad van Zuid-Rhodesië heeft voorgesteld, dat in 1948 niet-Britse immigranten in Rhodesië zullen worden toegelaten met dien verstande dat zij niet groter in aantal zullen mogen zijn dan 8% van de Britse immigranten in 1947. Uit één land mag niet meer dan 10% van het toegelaten aantal vreemdelingen komen.

Men bedenke hierbij, dat lang niet alle immigranten tot nu toe „Brits” waren — of beter alleen in technisch zin. Jaarlijks trekken honderden Afrikaanssprekenden, meest boeren, naar het Noorden. Reeds kan men in het oostelijk deel van het gebied spreken van Afrikaanse gemeenschappen. Men leze ook het bericht over het Afrikaans op Rhodesische scholen en de inspectietoetocht van prof. Smith.

BOEKBESPREKING.

Mr. P. J. Idenburg, *De Kaap de Goede Hoop gedurende de laatste jaren van het Nederlands Bewind. Burgersdijk & Niermans. Leiden 1946.*

Dit fraai uitgegeven boekje, waarbij o.m. de bekende kaart van Lichtenstein en een plaat, een optica prent in kleuren, voorstellende de Reede van de Kaap de Goede Hoop, wil in ruimer kring de aandacht vragen voor een tijdperk in de Kaapse geschiedenis, dat „stellig alles behalve groots, doch niettemin interessant is”. Inderdaad

verdient deze periode een afzonderlijke behandeling. Zij is belangwekkend, omdat wij hier hebben te maken met een overgangstijdperk: de geleidelijke opkomst van een volk, het Afrikaanse, dat zich onttrekken gaat aan de verouderde koloniale begrippen en ten slotte van de Oostindische Compagnie niet meer wil weten. Hier daagt een nieuwe tijd met nieuwe begrippen, zeer juist gevoeld door mannen als De Mist en Janssens, welke laatste reeds intuïtief bij voortdurend van Zuid-Afrika spreekt en schrijft. Nieuwe gezichtspunten na de verschillende dissertaties en na het samenvattende werk van S. F. N. Gie geeft de schrijver niet; bijzondere wetenschappelijke waarde pretendeert zijn uitgave trouwens niet.

Aan de hand van uitvoerige citaten geeft Idenburg ons een beeld van de Kaapse samenleving, d.w.z. van de samenleving in het havengebied, een beeld dat overeenkomt met dat van andere havensteden, bijv. met dat door de Zweedse geleerde Kalm 50 jaren eerder van Quebec gegeven. Er bestaat echter een grote tegenstelling tussen de havenstad en het platteland, een tegenstelling welke men bijv. bij ons nog aantreft tussen de havenstad Vlissingen en het overige Walcheren, tussen de havenstad Harlingen en het overige Friesland enz. Van het Kaapse achterland wordt ons echter het beeld onthouden, hoe belangrijk dit „platteland” geleidelijk juist worden gaat.

Het optreden van Van Plettenberg en van de Graaff, verder van de commissarissen-generaal Nederburgh en Frykenius, daarna van Sluysken vraagt onze aandacht. Het meest belangwekkend is echter het Bataafse Bewind. Wij kennen dit uit het belangwekkende proefschrift van J. P. van der Merwe „Die Kaap onder die Bataafse Republiek 1803—1806”. Toch is het goed dat de schrijver de belangwekkende figuur van De Mist nog weer eens naar voren brengt en ongewild laat uitkomen, hoe deze zoveel menselijker is, groter ook dan menig historische figuur, die op het eerste plan staat, een Daendels bijv. of een Raffles.

Dat desondanks niet het portret van De Mist maar dat van de gouverneur J. W. Janssens het boekje siert zal wel samenhangen met de tweede bijlage, in welke ons de meest belangrijke gedeelten worden gegeven van Janssens' Verhandeling omtrent hetgeen gedaan behoort te worden, indien de Hollandsche Volksplanting aan Afrika's Zuidelijk Vorgebergte By den Vreede-Weder aan de Bataafse Republiek terugkomt Cartel Schip Bellona den 10e Mey 1806.” Hoewel ook Van der Merwe reeds rijkelijk uit deze „Verhandeling” had geput, geeft zij, thans voor het eerst saamgevat uitgegeven, een duidelijk beeld van Janssens' opvattingen in zake de Kaapse vraagstukken. Het is dan ook deze bijlage die het boekje een bijzondere waarde geeft.

J. v. HINTE.

Binnenkort verscijnt:

Beknopt Afrikaans-Nederlands woordenboek

samengesteld in opdracht van het Hoofdbestuur van de Nederlandsch-Zuidafrikaanse Vereniging te Amsterdam door

H. Bloem, J. H. Broekman, Dr. F. J. Snijman en Dr. F. J. Du Toit Spies

Prijs voor Nederland Fl. 2.90 in omslag
Prijs in Zuidafrika 7/9 shilling

Verkrijgbaar in den Boekhandel, bij de Nederl. Zuid-Afrikaanse Vereniging te Amsterdam, of direct bij de uitgevers. N.V. Drukkerij en Uitgeverij J. H. DE BUSSY te Amsterdam.